

TARTU ÜLIKOOL

Pärnu kolledž

Sotsiaaltöö korralduse osakond

Maris Vadam

EESTI PEREDE TOIMETULEK JA KOHANEMINE SOOMES

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär, MA

Pärnu 2019

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “....“a.

TÜ Pärnu kolledži sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja Anne Rähn

.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Tööalane väljaränne Eestist Soome ning migrantide kohanemine uues ühiskonnas	7
1.1. Migratsiooni põhjused ja -teooriad	7
1.2. Tööalane väljaränne Eestist Soome	10
1.3. Kohanemisteooriad ning seda mõjutavad tegurid.....	13
2. Uurimus eesti perede kohanemisest ja toimetulekust soomes	19
2.1. Soome sisseäänanud peredele suunatud toetused ja teenused.....	19
2.2. Lastekaitsetöö immigrantidega ja koostöö Eesti peredega	22
2.3. Uurimuse metoodika ja valimi kirjeldus.....	25
2.4. Uurimuse tulemuste analüüs	27
2.4.1. Eesti perede kolimine Soome	27
2.4.2. Toimetulek ja kohanemine Soome igapäevaeluga	32
2.4.3. Kokkupuude Soome sotsiaalhoolekandesüsteemiga	36
2.5. Arutelu ja järeldused	39
Kokkuvõte	44
Viidatud allikad	46
Lisad	
Lisa 1. Intervjuukava Eesti peredega	52
Lisa 2. Intervjuukava Soome lastekaitsega	56
Summary	57

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on paljud pered lahkunud Eestist ja asunud elama välismaale, eelkõige Soome. 2008. kuni 2017. aastal Eesti Statistikaameti läbiviidud uuringutest selgub, et välismaale siirdujatest on kõige enam eestlasi nõuks võtnud välja rännata just naaberriiki Soome, mis on majanduslikult tunduvalt paremal järjel kui Eesti (Kanniainen, 2010, lk 39) ning on eestlaste poolt tajutud kultuuriliselt üsnagi sarnasena (Masso & Opermann, 2017, lk 509). Soome Statistikaameti uuringust on näha, et 2017. aasta lõpus asus Soomes eri rahvuse hulgast kõige enam just eestlasi, nimelt 50 000 eestlast (Suomen Tilastokeskus 2019).

Soome Statistikaameti 2014. aasta uuringust selgub, et peamiseks põhjuseks miks eestlased otsustavad Soome kolida, on töö ja perega seotud põhjused (Sutela & Larja, 2015, lk 18). Noorte puhul mängivad rolli lisaks veel võrgustikulised ja vanuselised tegurid, mis tulenevad eneseteostuse (eneseväljenduse) soovist (Masso & Opermann, 2017, lk 521).

Inimene võib elu jooksul oma asukohamaad mitmeid kordi vahetada ehk immigrereeruda ning sellest tulenevalt tuleb tal läbida uus kohanemisprotsess, kus mängivad rolli esmases sotsialiseerumisprotsessis tekkinud väärtused kui ka hoiakud, mida ei ole kerge niisama lihtsalt seljatada ning selle poolest erineb ta vähemal või rohkemal määral maa põlisrahvast (Tuuling, 2010, lk 126). Seega uus algus uues riigis võib kaasa tuua erinevaid probleeme kohanemisel.

Võõral maal elades võib lastega peredel ette tulla erinevaid probleeme, kus vajatakse abi väljastpoolt perekonda. Üldjuhul on esmaseks abiks kool või nõuandla. Näiteks Soome sisserännanud lastele pakutakse riigikeele kui ka oma emakeele õppevõimalusi, et neil oleks võimalikult kerge sulanduda uude keskkonda ning sealjuures mitte unustada oma emakeelt ja kultuuri, kuna arvatakse, et erinevus rikastab rahvast. Juba lasteaedades

õpetatakse lapsi-arvestama üksteisega ja olema tolerantset teiste laste suhtes (Härmä, Liikanen, 2015, lk 89; Opetushallitus, 2009, lk 6; Tuuling, 2010, lk 130).

Kuna viimase kümne aasta jooksul on Eestist Soome kolinud palju perekondi, kus on kasvamas ka alaealised lapsed, on tekkinud mitmeid olukordi, kus lapsevanemate teadmatust käitumisest on lastekaitse sekkunud pereellu ning kontrollinud laste olukorda. Selle põhjuseks võib pidada vanemate kultuurilist tausta ja erinevaid igapäevaharjumusi ning ka seda, et nad ei ole eelnevalt kursis Soome haridus- ja sotsiaaltöö põhimõtetega (Mattila, 2015). Näiteks Soomes on igal inimesel võimalus esitada lastekaitsele avaldus, kui ta kahtlustab, et pereelus või lapse heaolus pole kõik korras (Tuomala, 2016, lk 4–5).

Seetõttu võib olla raskendatud lastega perede kohanemine Soome ühiskonnas. Soome Espoo linna juhtiv sotsiaaltöötaja Riina Mattila toob välja, et peamine erinevus miks tekivad pere ja lastekaitsetöö konfliktid seisneb perekultuuris ja perede mitmekesisuses, mis paistab eriti silma kriisi- ja probleemolukordades. Siis võivad ilmned teistsugused vaatenurgad ja arusaamad, mis ei pruugi olla eestlastele aktsepteeritavad. Soome õigusaktid ja ametiasutuste õigused ja kohustused, teenuse korraldamine ja pakkumine, laste ja lapsevanemate õigused ja kohustused on kohati erinevad Eesti riigi omadest ja seetõttu põhjustavad mitmeid probleeme kohanemisel uude ühiskonda. (Mattila, 2015).

Uues ühiskonnas kohanemine pole kerge ei täiskasvanutele ega lastele. Kohanemisprotsessi kergendamiseks on erinevad riigid väljatöötanud erinevaid meetmeid ja kohanemisprogramme, mis peaksid aitama mõlemal osapoolel uues situatsioonis hakkama saada. Samas tekib igapäevaelus siiski olukordi, mis teadmatusest ja kultuurilistest erinevustest põhjustatuna toob kaasa perekondadele probleeme, mida on vaja lahendada ning võimalusel ennetada (Anis, 2008, lk 27).

Eelnevast lähtudes on käesoleva töö peamiseks uurimisprobleemiks lastega Eesti perekondade sotsiaalne ja kultuuriline toimetulek Soome ühiskonnas. Uurimistöö eesmärgiks on analüüsida Eesti perede toimetulekut Soomes ning töö tulemusena saadud informatsioon võib olla teabeallikaks neile Eesti peredele, kes soovivad Soome elama asuda, kui ka Soome lastekaitse spetsialistidele. Diplomitöö võib huvi pakkuda veel paljudele eestlastele, kes elavad nii Eestis kui Soomes, samuti Soomes elavate perede lähedastele, soomlastele kui ka teistele riigis elavatele sisserännanutele (immigrantidele).

Eesmärgist tulenedes sõnastas uurimistöö autor järgmised uurimisküsimused:

1. Millised olid Eesti perede Soome kolimise peamised põhjused?
2. Kuidas on suudetud kohaneda Soome igapäevaeluga?
3. Kas ja mis põhjustel on Eesti pered kokku puutunud Soome sotsiaalhoolekandesüsteemiga, sh lastekaitsega?

Töö koostamiseks püstitas autor järgmised uurimisülesanded:

- Tutvumine sotsiaaltöö erialase kirjandusega ja teoreetilise ülevaate andmine
- Soomes elavate Eesti perede kohanemise ja toimetuleku uuringu planeerimine (valimi moodustamine, intervjuu koostamine jms), uurimuse läbiviimine
- Andmete analüüsimine ja soovitude andmine Eesti peredele ja Soome lastekaitsele.

Töö koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade töö teema käsitlest, kus kasutatakse erinevaid teaduslike sotsiaaltöölaseid kirjandusallikaid ja andmebaase nt EBSCO. Töö teine osa puudutab autori läbiviidud empiirilist uuringut Eesti perede kohanemisest ja toimetulekust Soomes.

1. TÖÖALANE VÄLJARÄNNE EESTIST SOOME NING MIGRANTIDE KOHANEMINE UUES ÜHISKONNAS

1.1. Migratsiooni põhjused ja -teooriad

Rahvusvahelise migratsiooni ehk rände korral on tegemist elupaiga muutusega teise riiki, mille kestvuseks on vähemalt üks aasta (Valge & Sepp, 2009, lk 38). Väljaränne võib aset leida üksikute inimeste näol, perekonniti või väiksemate kui ka suuremate gruppidega (Jürgenson, Kumer-Haukanõmm, & Tuisk, 2011, lk 92). Üheks põhilisemaks ülemaailmse rändeimpulsside väljatoojaks oli William Artur Lewis (Valge & Sepp, 2009, lk 39), kes nimetas järgnevaid põhjuseid kokkuvõtvalt tõmbe- ja tõukejõududeks, mis loovad soodsa pinnase migratsiooniks, mõjutades nii sotsiaal- kui ka majanduspoliitikat. Selle ajenditeks on informatsiooni liikumine ning kättesaadavus, reisimisvõimaluste avarumine, poliitilised ajendid, humanitaarkatastroofid, elatusallikate vähenemine, ja majanduslikult keeruliste olukordade tekkimine, mis soodustavad vaesumise kujunemist. Seetõttu siirduakse madalama majandustasemega maadest kõrgema elatustasemega maadele. (Valge & Sepp, 2009, lk 39) Tõmbe- ja tõukejõu teooria lähtub rände puhul eelkõige majanduslikust jõudlusest, mis loob soovi lahkuda välismaale. Jürgenson (2011) toob välja, et erinevatest empiirilistest uuringutest selgub, et suurem osa välismaale lahkujad ei ole tavaliselt ei rikkast ega vaesest ühiskonna klassist, vaid pigem keskklass, kes lahkub kodumaalt, et siirduda majanduslikult paremal järjel olevatesse riikidesse. (Jürgenson, 2008, lk 97–98)

Neoklassikaline teooria (*New-classical Theory*) loojateks olid Alfred Marshall ja Zeon Walras (De Vroey, 2009, lk 765). Neoklassikalise teooria puhul on tegemist ühe vanima ja levinuma migratsioonilase teooriaga. Selle teooria kohaselt toimub tööalane immigratsioon madalama majandustasemega riigist kõrgema majandustasemega riiki, kus on võimalik sisse tulnud töötajal teenida kõrgemat palka kui kodumaal. (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2017, lk 21–22). Mõlemad riigid saavad seeläbi kasu, kõrgema majandustasemega riik saab tarbida madalama arengutasemega riigi tööjõudu,

kes kasvatab kõrgema majandustasemega riigi tootlikust. Madalama arengutasemega riigi töötajad lähetavad kõrgema arengutasemega riigist saadud töötasu kodumaale. Tekkinud situatsioon peaks mingil määral kergendama madalama majandustasemega riigi majanduslikku olukorda, kuna immigratsiooni käigus kodumaale toodav tulu suurendab mingis osas madalama arengutasemega riigi majandustaset ning tegelikku kahe majanduslikult erineva riigi palgalõhet. (Prakash, viidatud Wickramasinghe & Wimalaratana, 2017, lk 22 vahendusel)

Olwig (2010, lk 188–189) toob oma artiklis välja näite, kus esmased Skandinaavia tööturule tulijad (roheneemlased, pakistanlased ning serbia valahhid) hoidsid oma kodumaaga tihedaid suhteid ning hoolitsesid lähedaste rahaliste vahendite eest ehk nad ei olnud orienteeritud asukoha riigi muudele hüvedele vaid soovisid tööturul piisavalt raha teenida, et kodumaal majanduslikult paremini elada saaks. Kuid kaudselt vahendatult on sellise teooria taga peituv mõte hoopiski selles, et palgalõhe võrdsustamine kaotab tööjõurände (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2017, lk 22).

Neomarkistlik sõltuvusteooria, mille väljatöötajaks on Hans Wolfgang Singer (viidatud Valge & Sepp, 2009, lk 39 vahendusel), rõhutab valukohta töötajate väljarändel madalama arengutasemega riigist kõrgema arengutasemega riiki. Väärus kahe riigi vahel tõstab sotsiaalset ebavõrdsust, sest suurendab madalama arengutasemega riigist nn „ajude väljavoolu“. Sel põhjusel kaotab madalama arengutasemega riik väärtuslikke ja haritud tööjõudu (Valge & Sepp, 2009, lk 39).

Võrgustiku teooria (*Network Theory*) käsitluses on tähtsal kohal sotsiaalne kapital, mis on rändevõrgustikuga seotud (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2017, lk 24). Sotsiaalsed suhted perega, sugulastega või näiteks tuttavatega abistavad informatsiooni liikumisel saada tööjõurände puhul maksimaalselt kasu, vähendades tööjõurände puhul riske ja majandusliku väljaminekut. (Arango, viidatud Wickramasinghe & Wimalaratana 2017, lk 25 vahendusel). See teooria on just viimastel aastatel suuremat rolli omandanud eestlaste väljarände seas, kuna annab välismaal toimetulekule ja kohanemisele entusiasmi juurde ning seega muudab mugandumise lihtsamaks (Kumer-Haukanõmm & Telve, 2017, lk 78). Eriti kehtib see Soomes liikumisel, kuna seal on ees suhteliselt suur hulk eestlasi (Kattel & Varblane, 2017, lk 99).

De Haas (viidatud Wickramasinghe & Wimalaratana vahendusel, 2017, lk 24) märgib ära rändesüsteemi teooria ja võrgustiku teooria vahelise sidususe. Rändesüsteemi teooria kohaselt toetab tööjõuränne sotsiaalset kui ka majandusliku arengut samaaegselt.

Institutsiooni teooria (*Institutional Theory*) oluline punkt on see, et teise riiki rännanud töötajal oleks vajalik kindlustatus väljasaatval kui ka vastuvõtval maal, mistõttu on oluline, et saaks tekkida poliitiliselt korrektne ja sobiv pinnas. Selleks on vajalikud erinevad institutsioonid (mittetulundusühingud ja organisatsioonid), kelle ülesandeks on pakkuda töötajatele ja tööandajatele vajaminevat tuge tööturul toimimiseks (Massey *et al.*, viidatud Wimalaratana 2017, lk 25 vahendusel).

Anniste, Pukkonen ja Paas (2017) on oma artiklis välja toonud, et: „2000ndate algul lõi Okólski mittetäieliku rände kontseptsiooni ida- läänesuunalisete migrantide vasttekinud mobiilsuse kirjeldamiseks, viidates sellele, et traditsiooniline arusaam rändest kui dokumenteeritud pikaajalisest teises riigis resideerumisest on muutunud aina iganenumaks“ (lk 99). Okólski arvamuse kohaselt elavad migrandid asukohamaal „kahestunud elu“, kus teenitakse leiba võõral maal ja kulutatakse saadud tasud kodumaal. (Anniste *et al.*, 2017, lk 99)

Düvell ja Vogel (viidatud Anniste *et al.*, 2017, lk 99–100 vahendusel) on kirjeldanud nelja gruppi rändemustreid immigrantide näol:

1. need, kes elavad võõral maal, kuid plaanivad kodumaale mingil hetkel ikkagi tagasi pöörduda ja on säilitanud tihedad sidemed kodumaaga;
2. need, kes on lahkunud kodumaalt ja on uues asukohariigis sulandunud ja ei plaani kodumaale naasta;
3. need, kes on asukohamaal enda elu nullist alustanud ja kodunenud, kuid seejuures säilitavad kodumaaga ja sealsete lähedastega sidemed;
4. need, kes juhinduvad töövõimalustest ei plaani jääda asukohamaale ega naasta oma kodumaale, vaid soovivad olla pidevas liikumises.

Ajaga on rändemustrid olnud muutumises ja võivad omavahel seguneda ning olla mõjutatud keskkonnast ja indiviidist (Düvell & Vogel; Engbersen *et al.*, viidatud Anniste *et al.*, 2017, lk 99 vahendusel). Pikkade aastate vältel on rändemustrid muutunud keerukuse tõttu vähem etteaimatavaks. Keeruline majanduslik ja sotsiaalne olukord

sunnivad migrante üha rohkem leidma tööd välismaal ja seda pikemaajaliselt. Pidev tööränne võib lõpuks kujuneda migrantidele tavapäraseks nähtuseks elus, mis toob kaasa üha pikema ajalised ära olekud kodumaalt ja võivad kätkeada isegi elukoha vahetusega sihtkohariigis. (King; Massey & Taylor; Morokvasic, viidatud Anniste *et al.*, 2017, lk 100 vahendusel). Pajumets (2017, lk 107) mainib ära, et perega väljaränne ja uue koha leidmine sihtriigis võib osutuda keeruliseks katsumuseks, kuid tagasiränne kodumaale seevastu veelgi kulukamas ja raskemaks, kuna sel juhul tuleb arvestada kõigi pereliikmete elumuutusega.

Migratsioon on kestnud läbi aegade. Mitmed teadlased on püüdnud seda nähtust sõnastada erineval moel ja leida põhjendusi. Inimesed rändavad väga paljudel erinevatel põhjustel ja igas vanuses. Üldjuhul soovitakse läbi migratsiooni parandada oma toimetulekut ja heaolu. Tänapäeva mobiilsus on üks suurimaid põhjuseid, miks migratsioon ajaga üha rohkem on kasvanud, kuna see laiendab inimeste võimalusi aktiivsemaks eluks.

1.2. Tööalane väljaränne Eestist Soome

Tänapäeva maailm on muutunud ajaga mobiilsemaks. Kasvanud on riikide vahelised ränded. Rändavad igas vanuses inimesed ning erinevate põhjustega: kes soovivad külastada välismaal elavaid lähedasi, sõpru, tuttavaid või kes lahkuvad kodumaalt mõttega rajada oma elu kusagil välismaal, kas siis ajutiselt või jäävalt. Kõige sagedasemalt on rände ette võtnud just nooremapoolsed inimesed, kes soovivad vastu võtta uusi ja huvitavaid väljakutseid, täiendada oma teadmisi ja saada kogemusi laias maailmas või usutakse ikka, et mujal on elu parem kui seal kus hetkel elatakse. (Kumer-Haukanõmm & Telve, 2017, lk 77–78)

Inimeste liikumisvabaduse pidevast kasvamisest tulenevalt on mitmed riigid pidanud muutma ja kasutusele võtma uusi malle tööturu-, rände-, sotsiaal- ja maksupoliitika arendamisel. Maasing & Asari (2017) toovad välja, et rändepoliitika mõjusfääri jäävad nii rände lähte- ja sihtriigid kui ka läbiränderiigid ning seetõttu on rände positiivseid kui ka negatiivseid mõjud igale riigile erinevalt tajutavad. Ühele riigile toob ränne juurde tööjõudu ja teisele tööjõuvähenemise. (Maasing & Asari, 2017, lk 44) Vabade töökohtade olemasolu paremal järjel olevates riikides on kaasa toonud tööalase väljarände kasvu ka

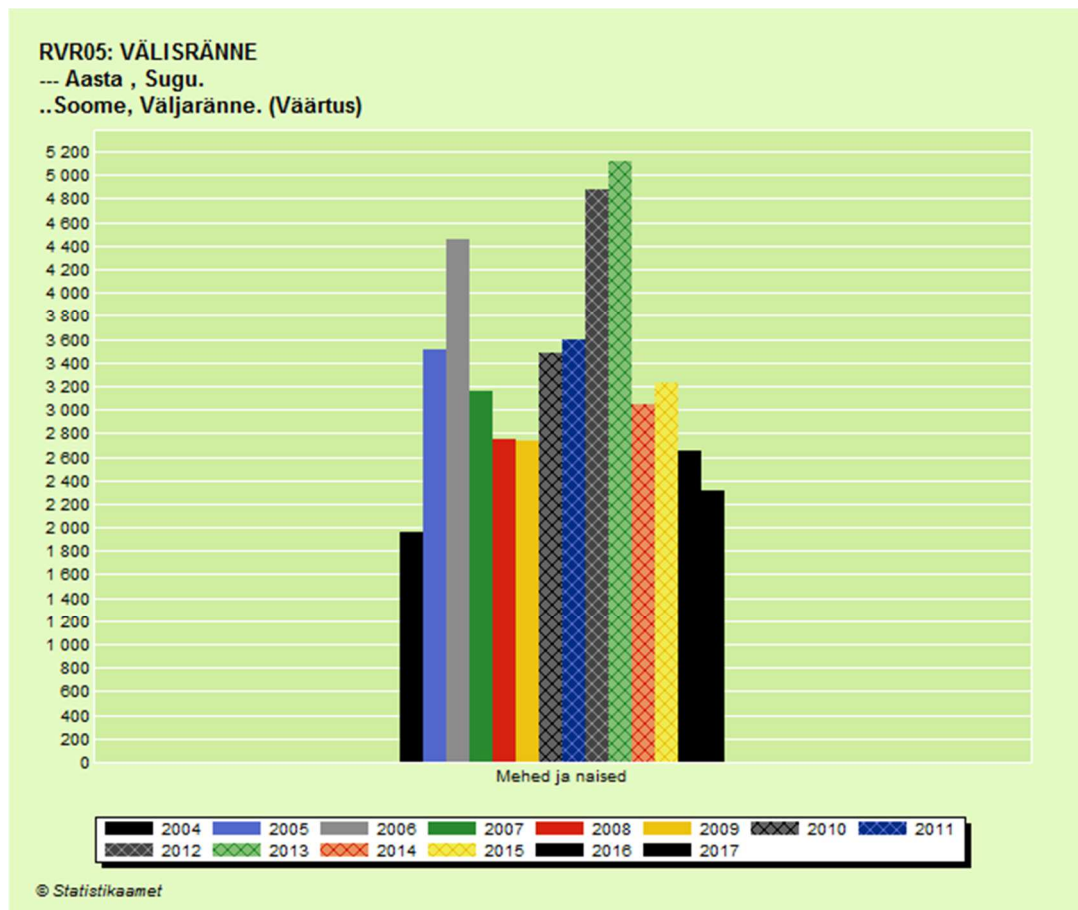
Eestis (Ahas & Terk, 2017, lk 70). Ühtlasi kaasneb sellega paljude haritud ja koolitatud inimeste lahkumine välisriikidesse (Pajumets, 2017, lk 103). Eestist lahkub tööalase rände tõttu suuremalt jaolt inimesi just Soome (Tverdostup & Masso, 2017, lk 99–100).

Ahas ja Terk (2017) on toonud Eestit välja kui ühte kõige suurema pendelrändega riiki Euroopas. Seetõttu, et suur osa eestlastest väljarändajaid võtab nõuks siirduda tööpäevadeks üle lahe Soome tööle ja vabadeks päevadeks tagasi koju Eesti. Rahvasuus on neid hakatud kutsuma „Kalevipoegadeks Soomes“. (Ahas & Terk, 2017, lk 71; Tiit, 2015, lk 62)

Eestist väljarännet soodustasid poliitikas ja sotsiaal-majanduslikus olukorras aset leidnud muudatused nagu näiteks 1991. aastal taasiseseisvumine, 2004. aastal Euroopa Liidu itta ulatuva osa laiendamine ja 2006. aastal katkestatud Soome poolt tööjõuliikumise tõkked. Samuti lisas suuremat voli tööjõurände juurde Euroopa Liidu tööjõu liikumise vabadus. (Praakli, 2008, lk 12) 1991. aastat võib pidada kui uuemate rändemustrite ajastuks, algsed ilminguid hakkasid silma juba isegi veidi varem. 1990. aasta muutust on peetud kui kolmanda rändelaine tekkeks. Need, kes omasid viisat, olid huvitatud maailma nägemistest ja uute pakutavate võimaluste proovimisest välismaa tööturul. Väljarände olukord Eestist püsis suhteliselt rahulikuna kuni 2004. aastani. (Anniste, viidatud Kumer-Haukanõmm & Telve, 2017, lk 77 vahendusel) Peamised rände sihtkohariigid, kuhu ränne Eestist kasvas aastatel 2000–2008 ligi kaheksakordselt olid: Ühendkuningriik, Iirimaa, Rootsi ning Soome (Kumer-Haukanõmm & Telve, 2017, lk 77).

Tilastokeskuse (2019) andmed kinnitavad, et kõige rohkem eestlasi on töö- ja elukoha riigiks valinud Soome. Kui näiteks 2017. aastal oli eestlaste arv Soomes üle 50000 inimese, siis sama tendents on püsinud ka 2018 aastal (Suomen Tilastokeskus, 2019). Statistikaamet (2019) kinnitab, et aastate lõikes on huvi Soome suundumise vastu oluliselt tõusnud just 2006. aastal. Joonisel 1. on näha, et peale 2006. aastat on väljaränne paariks aastaks vaibunud ja see järel 2012. aastast järsult suurenenud ning 2013. aastal tõusnud haripunkti, kus Eestist Soome siirdujaid oli varasemate aastatega võrreldes tunduvalt rohkem. Viimastel lähiaastatel on eestlaste sisseränne Soome vaibuma hakanud ja tärnanud huvi kodumaale tagasi kolimise vastu. Perioodil 2004. kuni 2017. aastani rändas Eestist Soome 23 218 naist ja 23 654 meest. Vanuse ja soo kokkuvõttes lahkus Soome

kõige rohkem inimesi 2013. aastal, nimelt 5120 inimest. Vanusegrupi järgi lahkus Eestimaalt 2013. aastal kõige enam 30 kuni 49 aasta vanuseid. Andmetest on märgata, et vanemate inimeste huvi välismaal töötamise vastu aastatega väheneb. (Statistikaamet, 2019a).

Joonis 1. Välisränne Soome, 2004–2017. Allikas: Statistikaamet, 2019

Töölasest rändest ajendatuna on eestlaste huvi Soome ja Rootsi vastu aastate jooksul aina kasvanud seetõttu, et tegemist on heaoluriikidega, mis pakuvad majanduslikke hüvanguid ja paremat sissetulekut. Soomel jääb vajaka kvalifitseeritud tööjõust ning Eesti madalam majandustase paneb eestlased otsima paremat töötasu ja töötingimusi (Masso & Opermann, 2017, lk 503). Praakli (2017, lk 12) on oma uurimisraportis välja toonud, et eestlaste suurema väljarände ajendiks saab pidada Eesti majanduslikku ja kehva tööjõu olukorda. Mistõttu on paljud ajutiselt või alaliselt lahkunud Soome või

Rootsi. Majanduskriisi ajal mängis olulist rolli töö omamine Soomes või Rootsis, kuna seetõttu pääsesid paljud eestlased kodumaal töötuks jäämisest. (PK- Yritykset ja Aluepalvelut, 2012, lk 5)

Mitmed kirjandusallikad toovad välja, et lisaks kõrgemale elatustasemele ja suuremale töötasule mängivad rolli mitmed olulised mõjutegurid: keeleline ja kultuuriline sarnasus, geograafiline lähedus, hea ja kiire transpordiühendus ja tehnoloogia areng (Anniste *et al.*, 2017, lk 98; Kumer-Haukanõmm, & Telve 2017, lk 77). Põhiline osa Soome sisserännanud eestlastest on koondunud Helsingisse või selle lähiümbruses olevatesse piirkondadesse nagu Espoose ja Vantaale (Sutela & Larja, 2015, lk 23). 2004. aastast kuni 2017. aastani on soolises lõikes välismaale suundujatest naised, näiteks 2004. aastal lahkus välismaale 1145 naist, siis kaks aastat hiljem oli see arv juba suurem ja ulatus 3003 naiseni. Peale seda oli aastaid mõningane väike langus, mis muutus 2015. aastal. Nimelt 2015. aastal tõusis see arv koguni 5646 naiseni ja siis taas on väljaränne naiste seas vähe haaval vähenema hakanud. Kui vaadata meeste sama perioodi üldist väljarändajate arvu, siis on näha et 2004. aastal oli 1386 meest nõuks võtnud välismaale rändamise ning aastate jooksul hakas nende meeste arv suurenema, näiteks 2015. aastal läks Soome 7358 meest (Statistikaamet, 2019b).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tööalane ränne Eesti Soome vahel on olnud üle kümne aasta aktiivne. Viimastel aastatel on Statistikeskuse andmete kohaselt tööalane ränne Soome vähemaks jäänud ja eestlased otsustavad võimaluse korral leida tööd hoopiski kodumaal. Osa, just noorema poolsetest eestlastest, kes on töö pärast pikemaajaliselt pendelrännanud naaberriigi vahet, otsustavad suure tõenäosusega kolida hiljem ikkagi koos perega Soome. Vanemaealised inimesed eelistavad pigem kodumaad ja ei kipu elukohta vahetama.

1.3 Kohanemisteooriad ning seda mõjutavad tegurid

Igal inimesel on tugev sisemine vajadus kuhugi kuuluda ja millegisse kiinduda, mis loob talle turvatunde nagu näiteks olla osa kohalikust kogukonnast, omada sotsiaalseid suhteid ja lähivõrgustikku (Hammer & Katisko, 2016, lk 225–227). Siin kohal on tähtis koht inimese perekonnal, kes pakub turvatunnet ja toetust ehk on tema niinimetatud tagalaks. Olulise aspektina on Olwig (2010) välja toonud perekonna tähtsuse kui sotsiaalse miljöö,

kus kõik pereliikmed saavad kogeda tunnustust ja täisväärtuslikult kasutada oma poolt pakutavaid ressursse asukohamaal ja võrrelnud sellest saadavat tunnet kui heaolutundega, mis on tingitud näiteks töö olemasolust ja mille kaudu on tajutav nii austus kui tunnustus (Olwig, 2010, lk 193). Luhmann (2009) on kohanemise mõistet käsitlenud kui indiviidi plaanipärast kohanemist keskkonnas, täpsemalt keskkonnas tingitud muutustega, mis nõuavad paindlikust ja enesemuutmist uutes oludes (Luhmann, 2009, lk 467–469). Tuuling (2010) märgib, et kohanemisel avaldab kõige tugevamat mõju sisserännanu taust, nägemused ja väärtused (Tuuling, 2010, lk 127).

Sotsiaalsel kohanemisel on oluline, et riiki sisserännanud inimesed omandaksid uue riigi keele lisaks oma emakeelele, samuti erinevad kultuurilised ja usulised eripärad, mis soosiksid toimetulekut teises kultuuriruumis (Kasemets, Asser, Hannust, & Rahnu, 2013, lk 33). Riiki sisserännanutest ja nende lastest kujuneb välispäritolu rahvastik (Maasing & Asari, 2017, lk 43).

Teise riiki immigrerumisel on oluliseks indikaatoriks immigrandi sotsiaalsus ja sotsiaalsed oskused. Immigrandi sotsiaalsusest ja sotsiaalsetest oskustest sõltub suures osas tema kohanemine ja toimetulek välismaal. Immigrantide kohanemisel on kolm eri tahku, psühholoogilise kohanemise, sotsiokultuurse kohanemise ja majandusliku kohanemise (Ward; Ward & Kennedy; Beiser *et al.*; Masgoret & Ward; Shen & Takeuchi, viidatud Jasinskaja- Lahti, 2008 lk 7 vahendusel). Psühholoogilisel kohanemise käsitluses peetakse silmas indiviidi enda vaimsest tervisest tulenevat valmisolekut nagu näiteks vaimne heaolu ja isiklik rahulolu, et kohaneda uues keskkonnas, mida üldjuhul juhib indiviidi toimetulek (Berry & Sam; Oberg; Ward, Bochner & Furnham, viidatud Tartakovsky 2009, lk 179 vahendusel). Sotsiokultuurne kohanemine tugineb seevastu indiviidi väljaspoolt tulenevatele stiimulitele nagu näiteks toimetulek uutes oludes. Majanduslikust kohanemisest kõneledes mõeldakse indiviidi toimetulekut tööga ja see läbi majandusellu panustamisega (Aycan & Berry, viidatud Jasinskaja-Lahti, 2008, lk 7 vahendusel). Jasinskaja-Lahti (2008) viitab oma artiklis nende kolme kohanemise negatiivsetele vastastikusele mõjule (Jasinskaja, 2018, lk 10). Majandusliku kohanemise mõjutegur võib survestada ka psühholoogilise ja sotsiokultuurse kohanemise mõjusid positiivselt kui negatiivselt (Aycan & Berry; Jasinskaja-Lahti & Liebekind; Shen & Takeuchi, viidatud Jasinskaja-Lahti, 2008, lk 8

vahendusel). Psühholoogiline kohanemine, eelkõige negatiivsena mõju avaldajana, kus inimesel esineb tõsiseid psühholoogilisi probleeme mõjutab pikemaajaliselt nii majandusliku kohanemist, kuna indiviidi töövõime väheneb tunduvalt ja sotsiokultuurset kohanemist, sest vaimsetest häiretest tingituna esineb probleeme suhtlemisel ühiskonnaga. Halva sotsiokultuurse kohanemise tõttu on keeruline suhelda teiste ühiskonna liikmetega ning seetõttu võib olla raskendatud tööturule pääsemine ja psühholoogiline kohanemine (Jasinskaja-Lahti, 2018, lk 10).

Mugavamaks kohanemiseks asukohamaal tuleb end kurssi viia paljude kultuuriliste erinevustega, sest mida põhjalikumalt inimene omab teavet end ümbritsevast keskkonnast, seda olulisemaks ja väärtuslikumaks võib see talle osutuda ja lihtsustada kohanemist ja toimetulekut ning ühtlasi aidata sulanduda keskkonda. Väheste teadmiste või kogemuste tõttu ei ole ka kohandumine uute oludega kerge (Tuuling 2010, lk 128). Keele oskamatus või selle vähene oskus muudab sotsialiseerumise keerulisemaks, kuna võivad tekkida keelelised ja kultuurilised arusaamatused ja sellest tulenevad tõkked suhtlemisel ning sotsiaalne võrgustik jääb kesiseks. Siirto ja Hammar (2016) on lisaks veel maininud, et täiskasvanul üldjuhul toimub keele omandamine aega nõudvamalt kui lapsel, seega laps võib aga ei pruugi sulanduda uude keskkonda hõlpsamini kui täiskasvanu (Siirto & Hammar, 2016, lk 202). Sotsialiseerumisprotsessi häireks ja üheks suuremaks probleemiks võib olla tõrjutus, millega sisseändajad asukohamaal kokku puutuvad ning mis ei lase neil asukoha riigis kohaneda, tuues neile igapäeva elus ette takistusi, mis ei lase neil endi eluolusid parandada ja tajuda ühiskonda kuulumist (Olwig, 2010, lk 191).

Berry kahe dimensiooniline kohanemise mudel (*bidimensional model*) kirjeldab olukorda, kus immigrandid moodustuvad ühiskonnas väikese osa, peavad toime tulema kahe erineva keskkonna kultuuriliste erinevustega ning kultuure omavahel sobitama. Selline kultuuriline kokkupõrkumine, mis tekib adapteerumisprotsessi käigus, võib kohanemises esile tuua erinevad kohanemise faasid nagu näiteks akulturatsiooni, integratsiooni, assimilatsiooni, separeerumise ja marginaliseerumise (Cohen & Kassin, 2018, lk 134). Kahe kultuuri keskel elamine võib osutuda kurnavaks, eriti puudutab see noori, kuna kodu ja väljaspool kodu tekkinud tutvusringkond võivad erineda üksteisest olulisel määral. Probleemse valukohana võib tekkida olukord, kus noor jääb kahe kultuuri

vahele lõksu (Siirto & Hammar, 2016, lk 202–203). Cohen & Kassan (2018) toovad oma artiklis välja, et Berry *et al.*, läbiviidud katses ei ilmnenu suuremal osal uuritud noortest probleemi kohanemisel integreeruda (Cohen & Kassan, 2018, lk 134).

Kohanemise protsessis assimilatsiooni mõistet käsitletakse kui sulandumist uude ühiskonda kõrvale heites oma varasema identiteedi ehk uues keskkonnas elatakse sisse nii, et soovitakse täielikult muutuda maapõlisrahva sarnaseks ning loobuda isegi oma emakeelest (Tuuling, 2010, lk 125). Integratsioon on aga seevastu laia sisuga mõiste, mis viitab sisserännanute oma koha leidmisele ühiskonnas (Saukkonen, 2013, lk 65). Olwig (2010) toob oma artiklis välja, et: „integratsioon, migratsiooniuuringute keskne uurimisteema, ei ole vaid teadlaste poolt kasutatav analüütiline mõiste ühiskonna sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse vaatlemiseks. Sellest on saanud võimas kultuuridevaheline mõiste, millele omistatakse kindel kultuuriline, sotsiaalne ja poliitiline tähendus, näitamaks, mida on vaja teha sisserändajatel ja pagulastel ning nende järeltulijatel, et antud ühiskonna täisväärtuslikuks liikmeks hakata“. (Olwig, 2010, lk 187) Integratsiooni käsitletakse kui mitut põlvkonda puudutavat protsessi ja selle toimivaks jõuks on vaadata sotsiaalset elu kui tervikut, mitte piirduda ainult ühe detaili arendamisega/pakkumisega, näiteks ei piisa ainult immigrantidele asukohamaa keeleõppest. Integratsioon kõige otsesemas mõttes tähendab lõimumist, kus riiki sisserännanud inimesed (immigrandid) püüavad sotsialiseeruda uues elukeskkonnas, võttes omaks asukohamaa keele, kultuuri ja väärtushinnangud, seejuures säilitades oma enese emakeele ja kultuurilised eripärad. Ehk integratsiooni käigus võetakse arvesse kõike, mis puudutab inimese sotsiaalset elu. Teisalt ühiskond ja selle liikmed on valmis eksisteerima mitmekultuurilises keskkonnas, suhtuvad riiki tulnud immigrantidesse tolereerivalt, toetavalt ja kaasavalt. Integratsioon eeldab riigis elavate kui sisserännanute liitumist ühtseks tervikuks ehk vastastikust teadlikkust ja sallivust üksteise eripärade suhtes, kus üht rahvust ei eelistata teisele ning iga indiviid saab tunda end ühiskonnas täisväärtusliku liikmena (Tuuling, 2010, lk 125–126). Seega, mitmekultuuriline ühiskond, kus inimesed kõnelevad eri keeli, eeldab igapäevaselt tolerantsust üksteisega vastastikuselt toime tulla ja mõista nende kultuurilisi ja religioosseid eripärasid (Gothóni & Siirto, 2016, lk 231). Ehk siis integratsiooniprotsessi peamiseks tunnuseks ühiskonnas on rollide jaotuvuse selgus ning kõikide osapoolte heakskiidul multikultuurse ühiskonna olemasolu (Tuuling, 2010, lk 125–126). Olwig (2010) lisab juurde, et mitmed

kirjandusallikad toovad välja immigrantide (ja pagulastega) seotud probleemkohti, mida nad on tundnud heaoluriikide integratsiooniprotsessi käigus. Näiteks kui nad on soovinud siseneda tööturule, kuid üldsuse kuvand meedias ja ühiskonnas on neist maalinud ebasoosiva pildi, siis on neil keeruliseks osutunud sulanduda ühiskonda ja tööturule. (Olwig, 2010, lk 187)

Lõimumine ehk lõiming on pikajaline protsess, mis seob inimesed omavahel ühtseks tervikuks andes ühtekuuluvustunde olenemata eripärasid silmas pidades ning seega luues multikultuurse ühiskonna, kus elavad kõrvuti eri kultuuriruumidest inimesed. Multikultuurset ühiskonnas on erinevate keeleliste, religioossete, etniliste ja kultuuriliste taustadega inimesed, kes kõik ei ole sündinud samal maal. Selline ühiskond nõuab seadustega kooskõlas olemist, mis toetaksid multikultuurset ühiskonda pakkudes seeläbi heaolu ja eripära säilimist (Saukkonen, 2013, lk 115).

Kõiva (2012) mainib, et kohanemisel uues riigis, kus on teine keel ja kultuuriruum, avaldab immigrantidele positiivset mõju tihe läbikäimine samast rahvusest inimestega nagu nad ise. Kuna püsivad ja tihedad suhted samast rahvusest inimestega soodustavad oma kultuuri säilitamise ja arendamise, mis seeläbi tagab neile vaimses ja sotsiaalses mõttes tugevama tagala, et võõral maal end turvalisemalt tunda ja valutumalt kohaneda (Kõiva, 2012, lk 116). Kohanemiskustest tingituna võib esineda erinevaid tervisehädaasid, samuti erinevaid probleeme, mis puudutavad majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi tahke ning muudavad keeruliseks nii igapäevased toimingud kui ka aktiivsena tööturul osalemise (Jasinskaja-Lahti, 2008, lk 8).

Kuid ometigi kaasneb integratsiooni teemaga põlisrahva hulgas immigrantide suhtes palju vastuolu ja kahtlusi, kuna ei teata täpselt milliseid ohte nad võivad endaga kaasa tuua seoses oma erinevustega asukohamaa põlisrahvast, siis suhtutakse neisse pigem ettevaatusega (Tuuling, 2010, lk 125–126). Samas loodetakse ikkagi immigrantide võimalikult suurele integratsiooni võimele ning salamisi soovitakse neid näha võimalikult sarnastena iseendiga (Anis, 2008, lk 30).

Jasinskaja- Lahti toob välja, et kohanemine on pikaajaline protsess milleks üldjuhul võib kuluda päris mitmeid aastaid (Jasinskaja-Lahti, 2018, lk 17) ning sellest tulenevalt võib öelda, et võõral maal kohanemine ei pruugi olla kerge ja oleneb mitmetest faktoritest.

Eelkõige aga mängib immigrandi adapteerumisprotsessis olulist rolli inimese isikuomadused, sotsiaalne võimekus ja kujunenud väärtused. Samuti keele oskamatus või selle vähene oskus muudab sotsialiseerumise keerulisemaks, kuna võivad tekkida arusaamatused ja sellest tulenevad tõkked suhtlemisel ning sotsiaalne võrgustik jääb kesiseks.

2. UURIMUS EESTI PEREDE KOHANEMISEST JA TOIMETULEKUST SOOMES

2.1. Soome sisserännanud peredele suunatud toetused ja teenused

Soome kolimine on aeganõudev ja kulukas protsess, sest tuleb võõrale maale kolides alustada oma elu algusest. Leida selle tarvis vajalikud ressursid ja tasakaal, et tulla toime uutes oludes. Üsna kiiresti võib tekkida hirm küsimuse ees, kuidas hakkama saadakse ja kas sellest tuleneva surve all suudetakse vastu pidada. Näiteks võõras keel, elukorraldus, tõekspidamised, kultuurilised erinevused, igapäevaelu korraldus, multikultuursus võivad olla tõeliseks katsumuseks, kui ei olda kursis eluga teisel pool lahte. (Hammar & Katisko, 2016, lk 225–227)

Eestlaste jaoks teeb Soome sulandumise lihtsamaks seal ees olevate eestlaste suur osakaal (Tverdostup & Masso, 2017, lk 100). Suurema asustusega piirkondadesse on loodud Soome eestlaste seltsid, säilitamaks Eesti kultuuri ja pakkudes võimalust eestlastel koos viibida ning edendada oma maa keelt ja kultuuri (Praakli, 2008, lk 161).

Sisserännanute mugavamaks integreerimiseks rakendatakse Soomes multikultuurset poliitikat, millega loodetakse soosida toetavat ja efektiivsemat sulandumist ühiskonda ning samal ajal eeldatakse oma kultuuri ja keele kasvamist (Grönroos & Hamilo, 2018, lk 102). Sisserännanute kiiremat ja tõhusamat integreerumist soosivad omapoolne sotsiaalne kapital ja riigi poolt pakutavad ressursid nagu näiteks soome või rootsi keele õpe (Siirto & Hammar, 2016, lk 198–199).

Soome alaliselt elama asunud pered kuuluvad Soome sotsiaalkaitse alla (Kela, 2019a, lk 2) ning neile on mõeldud kodukoha järgse omavalitsuste poolt mitmeid sotsiaalteenuseid ja –toetuseid, mis peaksid aitama peredel igapäeva eluga toime tulla ning kergemini integreeruda Soome ühiskonda. Teenustena on võimalik Soome kolinud inimesel või perel soovi korral lasta kaardistada enda esialgne tegevuskava integreerumiseks

- Igale lapsele ja perele päevahoiu ja alushariduse teenuse tagamine. Selle tarbeks on loodud erinevad munitsipaal- ja eralastehoiu teenust pakuvad haridusasutused (Sotsiaali- ja tervetministeriö, 2013, lk 19).
- Koolitervishoiuteenuse ja laste õppimisteenuse tagamine eelkoolides, põhikoolides, gümnaasiumites või ametikoolides. Lisaks veel ülikooliharidus ja erinevad õppimisvõimalused näiteks koolituste näol, mis küll ei pruugi olla alati tasuta (Ministry of Economic Affairs and Employment, 2018, lk 39–41). Koolitervishoiuteenus jälgib õpilase vaimset ja füüsilist tervist ning arengut, et suurendada perele heaolu (Perhe- ja sotsiaalipalvelujen..., 2018, lk 13).
- Tervishoiuteenused nagu avalikud tervishoiuteenused, mida pakutakse oma kodukoha järgses tervisekeskuses (*terveysasema*) ja erakorralise meditsiini keskustes (*päivytys*) ning eratervishoiuteenused. Eratervishoiuteenused on kasutatavad kõigile, ka neile, kes ei oma Soome riigipoolset sotsiaalkindlustust. Tavaliselt on erameditsiini keskuste teenused kõrgema hinnakirjaga kui tavatervishoiu teenuskeskused (Ministry of Economic Affairs and Employment, 2018, lk 44).
- Lastekaitsetöö teenust, mis jagunevad avahooldus- ja asendushooldus teenusteks ning järelhooldusteenuseks (Lapsiperheiden sosiaalipalvelut..., 2018, lk 3).
- Sotsiaalhoolekande poolt pakutav koduteenus, mis on mõeldud toetava teenusena peredele, kus puuduvad toimetulekuks piisavad ressursid, mis on tingitud pereliikme tervisest tulenevatest põhjustest, invaliidsusest või sünnitusest (Lapsiperheiden sosiaalipalvelut..., 2018, lk 17–19).
- Perekonna õigusabi teenused, mis hõlmavad isaduse selgitamist, laste hooldusõiguste ja kohtumiste korda ning alimentidega seostuvat protsessi (Lapsiperheiden sosiaalipalvelut..., 2018, lk 15).

Soome Rahavapensioniamet (*Kela*) maksab peredele rahalisi toetusi nagu näiteks rasedus- ja sünnitustoetus, lapsetoetust ning vanematoetust. Vanematoetust makstakse Soomes kokku üheksa kuud, aga juhul kui perre sünnivad kaksikud, siis üheksa kuu asemel pikeneb see periood 60 päeva võrra. Vanematoetusteks on emapalk, isapalk, vanemapalk ja spetsiaalne emapalk (*erityisäitiysraha*). Spetsiaalne emapalk on ettenähtud sel juhul kui tuvastatakse rasedus ja töö keskkond ei ole turvaline raseduse perioodiks nagu näiteks kui puututakse oma töös kokku ohtlike kemikaalidega, nakkushaigustega või radioaktiivsusega, mis võib rasedust ja raseduse kulgu mõjutada negatiivselt ning

seetõttu tuleb naisel kohe sellest töölt kõrvale jääda (Kela, 2019b, lk 3–4). Tavalise emapalga saamise aluseks on, et ollakse vähemalt 180 päeva enne sünnituse tähtaega Soomes elanud ning ühtlasi kuulutakse Soome sotsiaalkaitse alla (Kela, 2019a, lk 7). Lisaks veel on Soome Rahvapensioniameti poolt perele mõeldud erinevad lastehoiutoetused, milleks lisaks tavalisele lastehoiutoetusele on koduhoiutoetus, kui soovitakse hoida alla kolme aastast last kodus ning sel juhul saab vanem ise olla lapsega kodus või korraldada lapsele koduse järelvalve, eralastehoiutoetus, paindlik lastehoiutoetus, osaline lastehoiutoetus, haige ja puudega lapse toetus ning elatistoetus. (Kela, 2019a, lk 2, lk 7–8) Soome Rahvapensioniametist on võimalik veel taotleda vanema- ja haiguspäeva rahasid, töötuskindlustust, üle 16- aastase puudega inimese toetust, õppetoetust ja toimetulekutoetust (Ministry of Economic Affairs and Employment, 2018, lk 19; Kela, 2019a, lk 4–7). Perele toimetulekutoetust saab taotleda juhul kui pere sissetulekud ei ole piisavalt rahuldavad pere põhivajaduste katmiseks ja igapäeva elus tekivad toimetulekuraskused. Toetuse vajalikkuse üle otsustab Soome Rahvapensioniamet, kes siis hindab toetuse vajalikkust ja suurust individuaalselt taotleja hetkeolukorrast lähtuvalt, võtab sealjuures arvesse taotleja sissetulekute mahtu ning kulusid, mistõttu on taotluste rahuldamisel saadavate toetuste ulatus ja saadavus erinev (Kela, 2019a, lk 1). Lisaks eeltoodud toetustele on veel võimalik majanduslikesse raskustesse sattumise korral esitada taotlus eluasmetoetuseks, kuhu alla arvestatakse osad elamiskulud, mis on seaduses ettenähtud, kui ka eluasemelaenu puhul osa laenuintressidest. Näiteks Soome Rahvapensioniamet toob välja, et eluseme kulud mida kaetakse, võivad ulatuda kuni 80 protsendini ning ülejäänud tuleb tasuda perel endal (Kela, 2019a, 11–12).

Iga teenuse ja rahalise toetuse saamisel, tuleb iga taotlus esitada eraldi. Taotluse heakskiitmisel või tagasilükkamisel lähtutakse seaduslikest alustest, hinnatakse individuaalselt majanduslikku või sotsiaalset hetkeolukorda ning vajadusel määratakse teatud toetus või teenus teatud hulgas, et tagada perele või selle liikmele inimväärne toimetulek.

2.2. Lastekaitsetöö immigratidega ja koostöö Eesti perega

Igas riigis on sotsiaaltöö korraldatud erinevalt nagu ka lastekaitsetöö (Anderson & Hollander; Pösö; Hurtig, viidatud Anis, 2008, lk 27 vahendusel). Seetõttu võib Soome

lastekaitsetöö mõnest teisest riigist sisse tulnud inimesele olla paljusti võõristav. Soome poolt pakutav lastekaitse on üks paljudest sotsiaalteenustest (Kortelainen, viidatud Häkälä *et al.*, 2011, lk 7 vahendusel). Soome lastekaitespetsialistid juhendavad oma töö korraldamisel- läbiviimisel ette antud juhenditest ja volitustest, et tagada lapse heaolu (Raunio; Juhila; Kanaoja, viidatud Anis, 2008, lk 27 vahendusel).

Nii nagu mujal riikides on ka Soome lastekaitse keskmeks teemaks laps ja tema vajadustega arvestamine ning heaolu tagamine (parandamine), pakkudes seejuures lapsevanematele või siis lapse hooldamise ja kasvatamise eest vastutavale inimesele tuge ja abi, et seeläbi lapse olukorda peres parandada (Kuoppala & Säkkinen, 2011, lk 7). Taskinen (viidatud Bardy, 2009, lk 71 vahendusel) toob välja vanemate kohustuse lapsele sobiva kasvukeskonna ja -tingimuste pakkumise ning ühiskonna tähtsuse anda selleks vastavad olud, mis võimaldaksid vanemal neid kriteeriume täita. Soome lastekaitse lähtub oma töös ette antud seadustest ja ettekirjutustest (Anis, 2008, lk 28). Kuna on ilmnunud laste suhtes väga suurt ebaõiglast käitumist, siis on lastekaitse muutunud järjest tähelepanelikumaks ja sekkub koheselt pereellu kui saab vihje, et lapsega ei pruugi kõik hästi olla (Sinko & Muuronen, 2013, lk 4).

Häkälä jt. (2011, lk 7) toovad välja, et lastekaitespetsialisti poole on kohustus pöörduda kõigil, kes märkavad, et lapsega ei ole kõik korras ja tavaliselt on selleks teeks valitud elektroonilise avalduse (*Lastensuojelunilmoitus*) täitmine internetis Lastensuojelu kodulehel või mõnel muul viisil teda andmine. Soomes teevad mitmed ametiasutused nagu näiteks lasteasutused ja kohalik omavalitsus lastekaitsega koostööd, et tagada lastele suurem heaolu ning turvalisus (Häkälä *et al.*, 2011, lk 27–28). Kuid probleemse valukohana esineb mõnikord ka juhtumeid, kus vanemad ei ole koostöö tegemisest huvitatud ning see muudab lastekaitse töö keerukamaks. Lastekaitse peamiseks sooviks on tagada perega koostöö, mis lihtsustaks protsesside käiku oluliselt (Anis, 2008, lk 32).

Juhtumiga tegelema hakanud lastekaitespetsialist võtab perekonnaga kontakti ja määrab kohtumise aja või sekkub koheselt olenevalt olukorra raskusest, hindab olukorda, koostab raporti ja määrab vastavad meetmed või teenused edasiseks protsessiks. Lastekaitseraportis tuuakse välja lapse tekkinud olukord, hinnang ja teised tähtsad märkmed. Raport esitatakse koheselt ja viiakse lõpule kolme kalendrikuu jooksul alates juhtumi avamisest (Häkälä *et al.*, 2011, lk 22).

Peredega Soome rännanud laste peamised probleemid on seotud kiusamisega koolis või mujal, väljaspool kodu, aset leidnud suhtlemisprobleemid, kuna ei pruugita üksteisest aru saada, mis omakorda raskendab kohanemist. Lisaks põhjustavad probleeme kohalike elanike rassistlik suhtumine sisserännanutesse (Anis, 2008, lk 34). Mattila (2015) toob välja Eesti perede peamised probleemid, miks eestlased Soome lastekaitseüsteemiga kokku puutuvad, on:

1. alkoholi lembus ja selle kuritarvitamine vanemate seas, kui ka juba noorte hulgas;
2. perevägivald- nii füüsilisest, vaimsest kui seksuaalsest kuritarvitamisest tingituna, mis ei pruugigi koheselt silma paista, juhul kui ohver või ta lähedased koheselt ei teavita;
3. koolikohustuste mittetäitmine ehk puudutakse palju koolist või lasteaiast. Lastel võib Soome kolides algselt olla keeleprobleem, mis raskendab õppimisprotsesse, kuna palju jääb mõistendamatuks;
4. unarusse jäämise tunne, kui näiteks vanemal ei ole lapse jaoks piisavalt aega enam seetõttu, et näiteks vanem on leidnud endale uue kaaslase kõrvale;
5. tööst tingitud hõivatud olek ja töö kaotamise hirm, mis näiteks takistab lapsevanemaid ilmumast olulistele kokkulepitud kohtumisele või siis määratud teenustele ilmumast.

Anis (2008) viitab sellele, et väga suur osa riiki sisserännanud peredest pole kursis Soome lastekaitse tööga. Seetõttu Soome lastekaitsega kokkupuutel need pered ei pruugi mõista sekkumise vajadust ja võivad kohkuda ning võtta suletud oleku. Inimestele on jäänud lastekaitseinstituutidest võõristav ja negatiivne suhtumine ning seetõttu ei suhtuta lastekaitse spetsialisti sekkumisel pere eraellu kuigi positiivselt, samas ka inimeste negatiivne vastukaja muudab lastekaitsetöö keerulisemaks ja aeganõudvamaks protsessiks (Raunio; Juhila; Kanaoja, viidatud Anis, 2008, lk 27 vahendusel). Mattila (2015) lisab, et meedias on juttu olnud Soome lastekaitse ja eestlaste vahelisest kokkupõrgest, kus on Soome lastekaitse tegevusest jäetud hirmutav ja negatiivne mulje inimestele.

Lastensuojelu (Kuoppala & Säkkinen 2011, lk 1) vahendusel on teada, et näiteks 2010. aastal oli Soomes eeskoste alla 10 003 last ja koheselt perest eemaldamist vajavaid lapsi kokku 3432. Selgub, et kui võrrelda 2010. aastat ja 2009. aastat, siis 2010. aastal on

eeskoste all olevate laste arv vähenenud paar protsendi võrra, kuid see-eest suurenenud koheselt perest eemaldavate laste arv üle 20 protsendi. Soolises lõikes selgub, et kodust eemaldatute seas on poisse rohkem kui tüdrukuid. 1992. aastast alates on märgata perest eemaldavate laste arvu pidevat kasvu, sama kasvudententsi näitab ka perest kiiresti eemaldavate laste hulk. Vanuseliselt on kõige rohkem perest eemaldatud 16- kuni 17-aastaseid ja kõige vähem null kuni kahe aastaseid (Kuoppala & Säkkinen, 2011, lk 1, 3).

Anis (2008) märgib ära, et on ettetulnud juhtumeid, kus riiki sisse rännanud lapsed ja nende perekonnad on sattunud lastekaitse spetsialisti huviorbiiti ning seega pidanud taluma väljaspoolt kodu alandavat suhtumist ümbruskonna liikmete poolt ning see teeb sisse rännanute olukorra keerulisemaks. Eriti puudutab see lapsi ja noori. Seepärast on oluline ühiskonnas suhtuda sissetulnud peredesse mõistvamalt (Anis, 2008, lk 92).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Soome lastekaitsetöö soovib pakkuda lastele ja perekondadele järjest kvaliteetsemat ja ennetavat teenust, mis tagaks turvalisuse ja heaolu kõigile Soomes elavatele lastele ja perekondadele ning seega sekkub iga väiksemagi vihje peale, kuna ei teata, milline on tegelik olukord. Eesti lastega peredele võib olla ootamatu ja haavav, et lastekaitse sekkub ka siis kui tegelikkuses ei pruugi selleks olla põhjust. Peredelt eeldab selline sekkumine mõistvat suhtumist.

2.3. Uurimuse metoodika ja valimi kirjeldus

Käesoleva uurimuse läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit, mis võimaldab küsitlust planeerida uuringus osalejatele neile omases keskkonnas –tööl või kodus ning mis soodustab uuringu läbiviijal märgata indiviidi ja ümbritseva kohta detaile ja tegelikku kogemust paremini tajuda, samuti kasutada erinevaid andmekogumismeetodeid. (Creswell, viidatud Laherand, 2008, lk 17–18 vahendusel). Kvalitatiivne uurimismeetod võimaldab lisaks koguda just üksikasjalikke arvamusi ja kirjeldusi uuritava teema kohta (Savenye & Robinson, viidatud Õunapuu, 2011, lk 52 vahendusel). Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuusid. Intervjuu võimaldab laskuda teemadesse süvitsi ehk saada põhjalikumalt informatsiooni käsitletava teema kohta ja vajadusel intervjuueeritavale esitada täpsustavaid küsimusi (Laherand, 2008, lk 178). Teadusuuringu tarvis intervjuu läbiviimisel on oluline jälgida, et uurimise protsess oleks eelnevalt kavandatud, intervjuueerija järgiks ja suunaks uurimuse kulgu säilitades

seejuures omapoolse neutraalsuse (Gillhamm, viidatud Laherand, 2008, lk 184 vahendusel), vajadusel innustaks intervjueeritavat ning võimaldades intervjueeritavale konfidentsiaalsuse (Laherand, 2008, lk 177).

Uuringu valimi moodustasid kuus Eesti lastega perekonda, kes on elanud Soomes rohkem kui ühe aasta ning neli lastekaitsetöötajat. Valimis osalenud Eesti pered elasid Espoo ja Vantaa piirkonnas, sellest tulenevalt sai uuringu valimisse kaasatud ka Espoo ja Vantaa piirkondade lastekaitsetöötajad. Valimi puhul on tegemist mugavusvalimiga ehk valimiga, kus valimisse osalejaid valiti tutvuste kaudu, kuna sel viisil oli kontakti saamine kiirem ja vähem ajakulukas töö uurimuse läbiviimiseks, samuti on sel juhul tagatud, et valimisse kuuluvad on koostöövalmis (Õunapuu, 2014, lk 142).

Peresid esindas neljal juhul perekonnas ema ja kahel juhul isa. Neist kahel korral viibisid ka lapsed intervjuu juures ja võisid soovi korral sõna võtta. Viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud ning Soome lastekaitse töötajatega ekspertintervjuud. Valimis osalenud perekondadega kontakti saamine toimus läbi tutvuste sotsiaalmeediakanali Facebook kaudu. Protsessi käigus selgus, et uuringus on nõus osalema kuus perekonda. Lastekaitsetöötajaga toimus esmane kontakti võtmine e-maili vahendusel, kus tutvustasin ennast ja läbiviidavat uurimustööd ning avaldasin soovi intervjuerimiseks, et käesoleval teemal ekspertintervjuu viia läbi. Ekspertintervjuu läbiviimisel on huvi suunatud respondendile kui eksperdile mitte kui inimesele endale (Laherand, 2008, lk 199).

Ühe omavalitsuse lastekaitse spetsialist poolt pakuti töö autorile võimalust osaleda koosolekul, kus kõneldi Eesti lastega perede probleemidest ja põhjustest, miks pered satuvad lastekaitse klientideks. Töö autor võttis koosolekul saadud informatsiooni lisateadmiseks enesele, kui ka lisas uurimusse täienduse, kus ilmnas, et lastekaitse intervjuus ei olnud vastavat detaili välja toodud ning töö autor pidas seda oluliseks mainida.

Intervjuud viidi läbi ajavahemikul 4. aprill kuni 16. aprill 2019. aastal. Osad vestlused peredega helisalvestati mobiiltelefoni rakendusega *Voice Recorder*. Vestluse helisalvestamine lisab intervjueeritavale enesekindlust, et temalt saadav informatsioon kui ka tema isiksus on olulised uurimuse läbiviimiseks. Samuti on sel moel tagatud intervjuerijale intervjueeritavate täpsed vastused (Laherand, 2008, lk 272). Kolm

intervjuud viidi läbi *Google Forms* keskkonnas, sest respondentidel ei olnud võimalik leida sobivat aega silmast-silma kohtumiseks. Samuti viidi Espoo ja Vantaa piirkonna nelja lastekaitse töötajatega intervjuu läbi *Google Forms* keskkonna. Interneti vahendusel andmete kogumine võimaldab intervjuuerida intervjueritavat ka distantsilise vahemaa tõttu ning pakub intervjueritavale võimalust vastata intervjuu küsimustele omale kõige sobivamal ajahetkel ning mõtestada antavad vastused põhjalikult läbi (Laherand, 2008, lk 267). Intervjuude läbiviimiseks koostati kaks küsimustikku, millest üks oli mõeldud peredele (Lisa 1) ja teine lastekaitsetöötajatele (Lisa 2), kes töötavad Eesti peredega. Küsimustikud koostati töö autori poolt toetudes lõputöö teoreetilisele osale. Näiteks kasutati küsimuste sõnastamiseks selliseid allikaid nagu Cohen & Kassan (2018, lk 138), Saukkonen (2013, lk 115), Tuuling (2010, lk 126–128) ja Mattila (2015).

Valimis osalenud perede lastevanemate vanused jäid vahemiku 28 kuni 35 eluaastat, ning vastanud olid omandanud Eestis keskhariduse või kutsehariduse keskhariduse baasil. Kutseharidusena toodi välja kokk-kondiitri eriala, tislerieriala, müüja, ehitaja, ja inseneri eriala. Kuuest perest kolm on vabaabielus ja kolm abielus. Perekondades kasvavate laste vanused jäävad vahemikku seistse kuud kuni kaksteist eluaastat. Kuuest perekonnast kolmes on kasvamas üks laps ja kolmes kaks last.

Valimis osalenud peredest viis peret käisid täiskohaga tööl. Ühes peres oli üks vanemates lastega kodus, lapsehooldus puhkusel ja teine pool käis täiskohaga tööl.

Kuna kõigile valimis osalenutele garanteeriti vastamisel anonüümsus, siis on perekonnad nummerdatud vastamise järjekorras (P1, P2, P3, P4, P5, P6) ja samuti Soome lastekaitsetöötajad (L1, L2, L3, L4).

2.4. Uurimuse tulemuste analüüs

2.4.1. Eesti perede kolimine Soome

Järgnevas alapeatükis on toodud välja peamised Soome kolimise põhjused. Samuti uuriti peredelt nende tagasi kolimise plaanide kohta.

Valimis osalenud perede Soomes elatud aeg on perede puhul erinev. Pere üks oli Soomes elanud kümme aastat. Pere kaks oli Soomes elanud kõige vähem, nimelt kaks aastat ja

pere kolm kokku üheksa aastat. Pere neli seitse aastat. Pere viis viisteist aastat ja pere kuus viis aastat. Perede Soomes elatud aastate arvestus on hetkest, mil kõik pereliikmed olid asunud elama Soome.

Esmalt uuriti Soomes elavatelt Eesti lastega peredelt, mis olid nende Soome kolimise põhjused. Saadud vastustest selgus, et põhjused olid sarnased. Soome tuldi rahalistel põhjustel, et elutingimusi parandada. Näiteks Eestis ei olnud piisavalt tööd. Mainiti, et kui Eestis oli töö olemas, siis selle eest saadav töötasu oli suhteliselt väike, mis ei võimaldanud piisavat toimetulekut. Kaks pere nimetasid tööpuuduse põhjuseks tolleaegset majanduskriisi, sellest tulenevat töökohtade nappust, mis omakorda põhjustasid pere sissetulekute vähenemise ning rahalisi probleeme. Üks pere tõi välja, et töökoht oli olemas, ent töötasu kätte ei saanud, sest tööd pakkuv ettevõtte läks pankrotti. Teise pere poolt nimetati Soome tööletuleku ajendiks tööpuudust maakohtades. Maakohtades valitsev tööpuudus sundis pere majandusliku taseme säilitamiseks väiksema palga eest suuremasse asulasse tööl käima, mis ei taganud perele paremat toimetulekut. Respondent lisas, et nende arvates on Eestis töötasude erinevus piirkonniti erinev. Näiteks, Pärnus saadi sama töö eest väiksemat palka kui Tallinnas ning Tallinnas jällegi vähem kui Soomes. Seetõttu peeti paremaks alternatiiviks leida töökoht Soome. Kõik valimis osalenud pered soosisid töökoha valikul Soomet Rootsile, kuna Eesti ja Soome vaheline laeva- ja lennuliiklus osutus soodsamaks. See on lõppkokkuvõttes muutnud Eestis käigud rohkem planeeritumaks.

Respondentidega intervjuusid läbi viies selgus asjaolu, et kõigil valimis olnud peredel oli eelnevalt üks pereliige töötanud juba Soomes, enne kui pere otsustas Soome kolida. Respondendi sõnul:

Mees töötas pikalt Soomes ehitusel. /.../ Olime ammu arutanud juba Soome kolimist aga nagu ei leidnud seda õiget aega ja siis mingi hetk mees mõtles, et tuleb Eesti tagasi. Paar kuud oli (Eestis) ja siis läks uuesti, sest ei leidnud Eestis sobivat tööd. /.../ Vist mingi hetk tüdines reisimisest. /.../ Paar nädalat oli ära ja siis tuli neljaks päevaks koju. /.../ Nüüd me siin Soomes oleme. (P4)

Töö autor soovis teada, mille põhjal otsustati valida just Vantaa või Espoo piirkond elukohaks. Viiel valimis osalenud perel sai elukoha valikul määravaks asjaolu, et töö ja

elukoht asuksid Lõuna-Soome piirkonnas. Pered eelistasid asuda Helsingile võimalikult lähedal. Lisaks arvesse võeti ka üürihindade erinevus piirkonniti. Seejärel vaadati lasteaia ja/või kooli lähedust elukohale. Intervjuude käigus selgus, et eelistati piirkondi, kus elasid sugulased või sõbrad. Perede sõnul oli elupaiga leidmine olnud pikk ja keeruline protsess. Välja toodi:

Kahjuks ei ole nii, et tuled, soovid korterit ja kohe saad. Hea hinnaga korteritele on suur nõudlus, tavaliselt saavad korteri need, kellel on kindel igakuine sissetulek. Linnale saab taotluse kah esitada, kuid see võib võtta ilmatu aja enne kui midagi saab. (P6)

Järgnevalt uuris töö autor peredelt nende tugivõrgustiku kohta Soomes. Selgus, et kõigil valimis osalenud peredel olid olnud Soomes tuttavad ja sõbrad. Sugulased olid Soomes kolmel perel.

Peredel, kellel oli lähedane tugivõrgustik Soomes olemas, hinnati nende olemasolu kõrgelt ning toetuti nende nõuannetele. Tugivõrgustikult saadi nii julgustust kui vajaliku informatsiooni soomekeelse paberimajanduse täitmisel, elukoha leidmisel ning keelelist abi, et võõras ühiskonnas igapäevaeluga paremini toime tulla. Samuti leiti iseseisvalt abi internetist ja Soome elu tutvustavatest infovoldikutest. Kuid respondentide sõnul ei olnud informatsiooni piisavalt, kuna tekkisid mitmed täpsustavad küsimused. „Algul tundsin end väga ebakindlalt, mul oli nii palju küsimusi, tuttavatelt sai küsitud ka aga uurisin ise internetist ka, õnneks seal oli palju infot eesti keeles, millest oli palju abi, kuid ikkagi kõigile küsimustele ma vastust ei saanud“ (P2).

Järgnevalt uuris töö autor, kui suurt rolli mängis peredele töötasude erinevus Eestis ja Soomes, skaalal ühest viieni, kus üks on kõige madalam ja viis kõige kõrgem tulemus. Viis peret vastasid skaalal number neli ehk palgataset peeti võrdlemisi oluliseks. Ühe pere poolt vastas skaala number viis ehk seega kõige olulisemaks. „Soomes tulemisel oligi palk kõige määravam, poleks ju siia Soome tulnudki muidu“ (P6).

Samalaadne põhimõtte kajastus kõigi kuue perega läbiviidud intervjuus. Neist ei oleks keegi kolinud Soome, kui Eestis teeniks igakuiselt Soomega samaväärset töötasu samalaadse töö eest.

Edasi soovis töö autor teada, kuidas tööalased ametikohad Eesti ja Soome vahel erinesid. Selgus, et Soome tulles loodsid pered leida oma erialast tööd, samas oldi valmis tegema ka muud tööd. Muul ametikohal töötamisega lepitati juhul, kui keeleoskus ei olnud piisav ning kui töö eest olnuks pakutud suuremat töötasu. Valimis osalenud pered kinnitasid, et Eestis töötades tehti oma erialast tööd. Intervjuu läbiviimise ajal kuuest perest kaks pereisa töötasid erialaselt kõrgemal ametikohal kui Eestis. Ühel neist oli töökoha poolt võimaldatud koolitused, mis võimaldasid töötada kõrgemal positsioonil. Kõikidel peredel oli tutvusringkonnas inimesi, kes töötasid Soomes oma erialast muu koha peal. „Mõni neist omab ka isegi kahte töökohta, et tagada perele suuremat sissetulekut“ (P1).

Edasi küsiti respondentidelt nende pere kodumaa külastuste kohta. Iga pere puhul oli erinev kui tihti Eestit külastati. Mida kauem oldi Soomes elatud, seda enam näis, et suudeti integreeruda Soome ühiskonda. „Meie elu on Soomes, muidugi igatseme õdesid, vendi, vanemaid, vanavanemaid ja Eesti jäänud sõpru. Päris tihti suhtleme Facebooki vahendusel. Aga käime Eestis nii sageli kui võimalik ja nii vähe kui võimalik“ (P5).

Ühe respondendi poolt lisati, et algul Soome kolides külastati Eestit igal võimalusel. Näiteks külastati nädalavahetustel, peresündmustel või pühadel. Neil oli Eestis lisaks kinnisvara, siis käidigi seda hooldamas, puhkamas ning lähedastega koos aega veetmas. Kuid viimasel ajal olid nemadki vähendanud reise Eesti:

Sagedased reisimised väsitavad ära, pärast magaks mitu päeva maha kui tagasi Soome jõuan. /.../ Kui Eestis pidevalt käia teeb rahakoti tühjaks. Pealegi Soomest reedeti Eesti minnes on laevapiletid palju kallimad ja pühapäeval tagasi tulles on sama lugu. Peab ikka pikalt ette planeerima, et saada soodsamat laevapiletit, aga alati ei tea ju kunas vaja Eestisse minna. (P4)

Ühe respondendi poolt arvestati perekonna eelmise aasta Eesti käimised kokku: „Just sai vaadatud, et eelmine aasta käisime üheksa korda Eestis. /.../ Peab ikka vaatama, et tervel perel on vaba nädalavahetus või nädal“ (P2). Intervjuude läbiviimisel ilmnas, et igakord kui sooviti Eestisse minna, ei olnud see võimalik. Mõnikord on peredel keeruline vaheajaks Eesti minna. Toodi välja, et Eesti minek nõudis planeerimist ning sellega kaasnenud suuremad rahalised kulud. Ühe respondendiga läbiviidud intervjuus selgus, et nemad käisid Eestis ainult suviti, et muul ajal ollakse Soomes. Ühe takistusena tõid pered

välja laste koolivaheaegade erinevuse Eestis ja Soomes. Kuna koolivaheajad alati ei kattu, siis peeti ka planeerimist keerulisemaks. Seetõttu elati oma pereelu teises riigis erinevas rütmis. Intervjuude käigus selgus, et takistuseks osutus ka töö. Seega ilmnas asjaolu, et koos perega sobiva aja leidmine sõltub pereelu rütmist ja planeerimisest.

Järgnevalt töö autor uuris, kas nad on mõelnud Eestisse tagasi kolimisele. Selgus, et see teema on vähemalt korra olnud kõigis perekondades aktuaalne. Põhjendusena toodi välja, et tuntakse sõpradest ja sugulastest puudust. Intervjuudes selgitati, et tavaliselt oli teema algatajaks peres üks vanematest või siis mõnel juhul ka peres kasvav laps.

Mina ei ole, aga elukaaslane on sellele mõelnud väga palju, ikka väga palju. Tema on täitsa patrioot ikka. Isegi vanem laps on, kes on põhimõtteliselt terve oma elu siin Soomes elanud, et tema on ka ikka, et tema tahab Eestisse minna. /.../ Hinges on ikka nii palju Eestit, sugulased on üks tähtis roll seal, oma kodukeel. /.../ Tunned end kodusemalt. Soomes on palju rassismi. /.../ Kõik suhtuvad sinusse hästi aga jutu sees tuleb ikkagi välja, et sa oled ikkagi eestlane. (P1)

Üks respondent oli kaalunud Eesti tagasi pöördumist, kuid Eestis puudus isiklik eluase, mistõttu otsustati Soome soetada isiklik elupind. Üldiselt ei olnud pered valmis Eesti tagasi pöörduma. Põhjusel, et Soomes on oma kodu, kindel töö, lapsed käisid lasteaias ja koolis, on omandatud soome keel, kindel elurütm ning ajaga tekkinud tutvusringkond. Selgus, et Eesti tagasi kolides nad peaksid jälle kõike uuesti alustama, mis nõuaks nii lastelt kui neil endilt uuesti ümber kohanemist ning harjumist. Kuid usuti, et kunagi tulevikus võetakse suund ikkagi kodumaale tagasi. Üks respondent tunnistas:

Minule oli ikka tõeline katsumus kohaneda, sest kõik oli võõras ja tundmatu ümberringi, inimesed. /.../ Eesotsas keel, mis tekitas palju segadust ja muret. Ausalt öeldes tundsin sellepärast end kehvasti kuna oli sunnitud palju toetuma oma elukaaslasele ja see tekitas stressi. (P6)

Töö autor soovis teada, kas perekonnad on tajunud Eestis olevate sugulaste või tuttavate poolset rahalist klassifitseerimist selle tõttu, et nad elavad Soomes. Selgus, et suurem osa peredest ei ole märganud rahalist klassifitseerimist Eestis elavate sugulaste või tuttavate poolt. Kaks perekonda tõid välja, et nad olid kokkupuutunud taolise situatsiooniga, kus

arvati, et Soomes elades ja töötades on neil tugev majanduslik toimetulek, mistõttu Eestis olevad sugulased eeldasid mõningast rahalist toetust. Näiteks sooviti laenata raha või tehti selleks vihjeid. Praeguseks on selline olukord muutunud ja on arusaadud, et Soomes on küll suuremad palgad aga suur osa sissetulekutest läheb maksudeks ja elamiskuludeks:

Alguses kindlasti oli jah, et hästi palju nagu kui läksid, sugulaste juurde, et ootasid käed laiali, et umbes kas toote midagi head ka sealt Soome poolt, aga noh mis mõttes. Siin sa teenid küll rohkem aga sa maksad ka rohkem ära, ei ole ju nii, et raha jääb rohkem kätte. /.../ Nüüd õnneks seda vähemalt enam pole. Eestis nüüd on ka palgad tõusnud ju. (P1)

Eesti perede Soome kolimine ei ole kerge, eriti veel kui perel puudub Soomes tugivõrgustik. Parema töökoha saamiseks peeti oluliseks soome keele õpet, mis võimaldas tööturul edukamalt hakkama saada ja kindlustada parema töötasu. Selgus, et kui pered on juba Soome kolinud, siis mõeldakse palju kodumaast ja lähedastest, aga tagasi kolimist kodumaale ei võeta enam nii kereglt plaani.

2.4.2. Toimetulek ja kohanemine Soome igapäevaeluga

Järgnevas alapeatükis tuuakse välja Eesti perede kohanemise ja toimetulekuga seotud arvamused ja tähelepanekud.

Töö autor uuris peredelt kuidas nad hindavad oma majanduslikku toimetulekut Soomes, skaalal ühest viieni, kus üks oli „väga kehv“ ja viis „väga hea“. Pered hindasid oma majanduslikku toimetulekut järgnevalt: üks pere hindas oma majanduslikku olukorda number kolmena ja arvas, et see võiks parem olla. Kuid vastust ei põhjendatud. Neli peret pidasid oma toimetulekut heaks ja üks pere väga heaks. „Väga heaks“ hinnanud pere tõi välja, et Soomes on tema meelest inimestel rohkem võimalusi enda majandusliku heaolu tagamiseks, kuna töö eest tehtavat tasu peeti heaks. Samuti uuritav lisas, et tegu on heaolu ühiskonnaga ja inimeste suhtumine ja mõtteviis on teistsugune kui Eestis.

Kui töö autor soovis teada valimis osalenud perede kohanemise kohta, siis selgus, et üks respondent hindab oma sotsiaalset toimetulekut kesiseks, ning mainib seejuures, et keeleoskus võiks olla veelgi parem. Kolme pere hinnangul olid nad kohanemisega hästi toime tulnud ja kahe pere poolt mainiti, et nemad hindavad oma kohanemist väga heaks.

Üks respondent leidis, et kohanemisel mängib tema arvates suurt rolli inimese enda suhtumine teistesse ja see millise mulje ta jätab endast teistele. „Ju siis me oleme suutnud kohaneda, no kui me oleme siiani Soomes“ (P5) .

Edasi uuriti peredelt kuidas nad on tajunud ühiskonna poolset suhtumist endasse või oma peresse. Vastajad ütlesid, et kui koliti perega Soome, siis alguses oli olnud väga raske ja tunti end pigem võõrana. Sellist tõrjuvat suhtumist oli pered enda väitel tundnud eelkõige suhtluses ametiasutustega. Näiteks, kui sooviti end Soome elama registreerida. Vajalike avalduste täitmise ja tegemisele kulus palju aega enne, kui oma paberid korda saadi. Samas toodi välja, et sellise suhtumise taga võis olla respondentide arvates nende endi teadmatus asjaajamistest Soomes ning vähene soome keele oskus. Ühe respondendi poolt miniti juurde. „Kes see ikka soovib omal maal näha võõraid, kes ei oska keelt ja ega midagi“ (P4).

Järgmisena uuris töö autor peredelt, mis oli tundunud neile Soome tulles või isegi praegusel hetkel kõige raskem kohanemisega või toimetulekuga seoses. Pered nimetasid eeskätt keelebarjääri, eluaseme leidmise probleemi, Soome keerulist paberimajandust, liiga suurt hulka erinevatest kultuuridest pärit inimesi ning koduigatsust. Tunti puudust lähedastest ning sõpradest. Üks respondent mainis ka Eesti toitu, põhjendusega, et Soome toidukultuur erineb Eesti omast olulisel määral, kuna enamus toitu on magus.

Edasi uuriti peredelt mis häiris neid Soome kolimisel või millega nad leppida ei suutnud. Respondendid tõid välja erinevast rahvusest immigrante, kellel on kõigil oma kultuuriline eripära, samuti häiris neid eestlaste kehv maine Soomes. „Tead, ma vahel täitsa pelgan kõva häälega rääkida avalikus kohas eesti keeles, vaadatakse kuidagi viltu või ma ei tea aga ma ei tea võibolla kujutan ette“ (P6).

Järgnevalt sooviti teada saada, kas uude riiki kolimine ja sellega seonduv on mõjutanud perede vaimset tervist. Neljal juhul kuuest ei märganud pered mingisugust muutust. Küll aga üks respondent tõi välja: „Jah, rohkem stressi. /.../ Kuid saan kuidagi hakkama“ (P5).

Töö autor uuris varasemat soome keele oskuse kohta ning selgus, et kuuest perest kolmes oskas üks lapsevanem heal tasemel soome keelt. Alguses kasutati inglise keelt ja mainiti, et soomlased on nõus rääkima inglise keelt ja nad valdavad seda väga hästi. Soome keele

oskamatus muutis perede igapäeva elu keerulisemaks, kuna laste õppetöö oli soomekeelne. Pered tundsid alguses muret eelkõige laste käekäigu üle. Selgus, et lapsed ületasid keele probleeme kergesti. Vanematel oli mõnevõrra keerulisem ja selleks kasutati Soome poolt pakutavat soome keele õppimise võimalust. Peredega intervjuude käigus tuli välja, et perekonnad olid omandanud soome keele oskuse keelekursustel või õppinud keele selgeks töö:

Käisin ringi õpik kaasas, iga vaba hetk lugesin kõva häälega ja üritasin meelde jätta. /.../ Naine kartis alguse laste pärast, et kuidas nemad hakkama saavad, et räägivad ju ainult eesti keeles. /.../ Eks alguses oli vist väga rakse ja laps ei tahtnud lasteaeda minna aga lõpuks hakkas käima ja nüüd räägib isegi paremini kui mina. Kõigest mõne kuuga, lapsed õpivad ruttu, käiks see meil täiskasvanutel sama kiirelt. (P4)

Teine pere lisas: „Ma ei osanud üldse soome keelt, mees oskas ainukesena perest. /.../ Mõnda sõna ma teadsin, see soome keel ju sarnane eesti keelegagi aga ega ma eriti aru saanud. /.../ Laps käib meil soome keelses lasteaias juba mitu aastat, alguses käis eesti lasteaias. /.../ Räägivad soome keelt. Ma ise käisin soome keelt õppimas, nüüd puhun küll ja saan peaaegu kõigest aru mida räägitakse. (P6)

Valimis osalenud respondentide lapsed käivad nüüdseks kõik soomekeelsetes lasteaedades või koolides. Vanemad hindasid oma laste soome keele oskust väga heaks. Samuti peeti vanemate poolt väga oluliseks laste eesti keele oskust. Pered olid teadlikud ja osad perekonnad kasutasid võimalust, mida pakkus neile omavalitus, et käia tasuta oma emakeele õppel. Laps/lapsed osalesid korra nädalas eesti keele tundides, kus tutvustati lastele Eesti kultuuri ning õpiti eesti tähestikku, lugemist ja kirjutamist. Vanemad kelle laps osales eesti keele tundides:

Me elame siin Soomes aga me ei pea seepärast jätma oma keelt nii öelda tagaplaanile, ikka peab õppima, kunagi ju ei tea, võibolla ikkagi laps tahab ühel päeval Eesti tagasi minna või me kõik lähme. Aga, et tulevikus kergem oleks. Aint üks viga on see soome keel jääb külge ja vahel ei tule eesti keeles sõna meelde. Lastel kah sama, ajavad keeled sassi. (P4)

Valimis ühe pere laps oli käinud eelnevalt Soomes eestikeelses lasteaias. Edasi laps pandi soomekeelsesse eelkooli, kus laps õppis soome keele ära mõne kuuga. Ühe respondendi sõnul oli nende laps Soome tulnud alles siis, kui käis veel algkoolis. Kuna laps ei rääkinud soome keelt sai ta koolis soomekeele tugiõpet ning seetõttu kordas ühte aastat koolis. Hetkel oldi peres rahul vastuvõetud otsusega ning Eesti tagasi kolimise plaan jäi katki.

Lisaks keele õppele pidasid vanemad äärmiselt oluliseks oma kultuuri säilitamist. Sageli osaleti perega Helsingis Eesti majas eestlastele korraldatavatel üritustel nagu näiteks jõulud. Samuti peeti eestlaste tähtpäevi ja pühasid, söödi võimalikult palju Eesti toitu, kuuldi Eesti muusikat ja Eesti raadiojaamu ning vaadati Eesti filme.

Töö autorit huvitas ka uurimuses osalenud perede vabaaja veetmise ja suhtlusringkonnaga seonduv. Uurimisel selgus, et enamuse vabast ajast veedavad pered koos. Igapäevast vaba aega peredel palju pole olnud, enamasti on rohkem aega perele nädalavahetustel. Kõigis peredes on korraldatud lastele huviringid ja trennid, kus aktiivselt osaleti. Vahel käidi kogu perega laste trenne vaatamas ja võistlustele kaasa elamas. Samuti oldi kohtunud sageli teiste eestlastega. „Kuna eestlaseid on nii palju siin siis igapäevaselt jooksed nendega kokku. Tuttavatega, kes on Eestist vahest ikka saame kokku“ (P3).

Järgnevalt sooviti teada saada, millist teenust või tuge Eesti pered Soome kolimisel kõige enam vajasisid, siis nimetati paberimajandust, esmase elupinna leidmine, tõlketeenused. Konkreetseid teenuseid pered ei osanud välja tuua. Tõlgi teenuse kasutamist ei olnud pered liialt varmad kasutama. Üks respondent ütles, et nemad on kasutanud tõlgi teenust vaid juhtudel kui lapse kooli poolt pakuti.

Intervjuude käigus selgus, et Eesti pered tunnevad end majanduslikult Soomes turvalisemalt kui Eestis. Sotsiaalses mõttes aga jagunesid perede arvamused kaheks. Viis pere pidasid elu Soomes sotsiaalses mõttes turvalisemaks. Üks pere oli aga tundnud end Eestis sotsiaalselt turvalisemalt. Toodi välja, et teiste Eesti peredega korraldati ühiseid väljasõite loodusesse või käidi lihtsalt üksteisel külas, peeti koos suuremaid tähtpäevi nagu näiteks riigipühad kui ka sünnipäevad. Samuti on peredele tekkinud soomlastest sõbrad ja tuttavad, kellega lävit aga tunduvalt vähem kui eestlastega. Kahe respondendi poolt mainiti ka soome keele kursustel tekkinud tutvusi erinevate rahvustest inimestega,

kuid lisati, et need tutvused jäävad tavaliselt pinnapealsemateks. Perede arvates võib see tuleneda erinevate kultuuride erinevusest ja maailmavaatest.

Toimetulek ja kohanemine igapäeva eluga sõltub mitmetest teguritest ja valmisolekust kohaneda ning kuidas tajutakse end ümbritsevat keskkonda. Eesti perede lähedased suhted teiste eestlastega on andnud jõudu ja tuge juurde. Laste kohanemine ja toimetulek on vajanud vähemat aega kui täiskasvanutel. Üheskoos teiste eestlastega püüti säilitada oma emakeelt ja kultuuri ka Soomes.

2.4.3. Kokkupuude Soome sotsiaalhoolekandesüsteemiga

Järgnevas alapeatükis tuuakse välja Eesti perede kokkupuude Soome sotsiaalkoolekande süsteemidega ning seal hulgas Soome lastekaitsega.

Esmalt uuriti perede arvamust Soome sotsiaalhoolekande korralduse kohta skaalal ühest viieni. Üks vastanud pere hindas Soome sotsiaalhoolekannet keskmiseks ja ülejäänud viis peret heaks. Soome tulnud peredel ei olnud algselt kuigi häid teadmisi, milliseid teenuseid neil võimalik saada on. Selgus, et teadmised selles osas tulevad ajaga ja kogemustega.

Töö autor soovis teada valimis osalenud Eesti perede kokkupuudet Soome lastekaitsega, siis ilmnas, et valimis osalenud peredel puudus selline kokkupuude. Küll aga toodi välja, et läbi tuttavate ja meedia vahendusel on kuulnud igasuguseid jutte. „Ise me ei ole kokku puutunud aga jutte on igasuguseid suuri ja väikseid, halbu ja häid“ (P3).

Järgnevalt uuriti peredelt kas nad julgeksid abi saamiseks pöörduda Soome lastekaitse poole. Perekonnad julgeksid pöörduda abi saamiseks Soome lastekaitse poole. Samuti toodi välja, et kui nad märkaksid abivajavat last, siis nad kindlasti teataksid sellest lastekaitsele. Uurides perede teadmisi lastekaitse poolt pakutavate teenuste kohta, siis selgus, et peredel puudus täielik ülevaade võimalikest teenustest.

Töö autor soovis teada saada, kas meedia on mõjutanud Eesti perede suhtumist Soome lastekaitsele, saadud vastustest selgus, et valimi pered ei olnud otseselt kokku puutunud Soome lastekaitsega ega osanud öelda, kuidas või mis moodi nad käituksid kokkupuude tekkimisel. Intervjuude käigus selgus, et meedia on mõjutanud Eesti perede suhtumist Soome lastekaitsele. Pigem usuti meediat, kuigi kaheldi, et meedia täittõde välja toob,

kuid siiski jäädi kahtlevale seisukohale. „No öeldakse ju, kus suitsu seal tuld või kuidas see ütlemine nüüd oligi. /.../ Samas miks peaks need inimesed asju välja mõtlema. /.../ Niisama vaevalt keegi meediasse rääkima läheks“ (P3).

Soome lastekaitse tööd on aastatega täiustatud, et pakkuda peredele rohkemaid võimalusi ja toetust probleemide ilmnemisel. Migratsiooni tõttu on Soomes palju erinevast rahuvusest inimesi. Aastatega on samuti kasvanud eestlaste osakaal ühiskonnas. Uurides valimis osalenud Soome lastekaitset nende poolset kokkupuudet Eesti lastega peredega selgub, et aastatega üha sagedamini puutuvad Soome lastekaitse spetsialistid ja lastekaitsetöötajad kokku Eesti lastega peredega, kes vajavad lastekaitse poolset abi ja toetust, et igapäeva eluga paremini toime tulla.

Lastekaitse sõnul on neil mitmeid Eesti peresid klientideks, kes tarbivad nende poolseid teenuseid. Kuid tegeleda tuleb ka juhtumitega, kus laekub avaldus ja tuleb välja selgitada, kas Eesti pere vajab lastekaitse poolset sekkumist või mitte. Ette on tulnud olukordi, kus pere ei vaja lastekaitse poolset sekkumist, kuid lastekaitse on ametialaselt kohustus tegeleda kõigi juhtumitega, mis nendeni jõuavad.

Soovides teada saada Soome lastekaitse poolset arvamust viimase aasta jooksul Eesti perede klientuuri kasvust või vähenemisest, siis selgub, et enamasti tajutakse ikkagi vähesel määral suurenemist või samaks jäämist. Üks respondent tõi välja, et meedias küll räägitakse eestlaste arvu vähenemisest Soomes, kuid lastekaitse ei kinnitanud seda. Valimis kõige pikemalt lastega kokku puutunud lastekaitse töötanu on märganud eestlaste klientuuri kasvu. „Aastal 2001 harva, aastal 2010 juba päris tihti ja aastal 2019 sageli. Toimunud on märgatav kasv“ (L1).

Valimis kõige lühemat aega lastekaitse töötanud isik toob välja, et ei ole märganud erinevust. „Ei ole tähele pannud, et oleks mingisuguseid muudatusi olnud kolme aasta jooksul“ (L4).

Küsid Soome lastekaitse arvamust teemal, et miks satuvad Eesti lastega pered Soomes lastekaitse huviorbiiti, selgub, et põhjuseid on mitmeid ja need sarnanevad Soome lastega perede omadele. Näitena toodi välja perevägivald, vaimne tervis,

alkoholiprobleemid, mõnuainete kasutamine, puudumised koolist ja teismeliste poolt toime pandud seaduse rikkumised.

Erisusena tuuakse Soome ja Eesti lastega perede probleemide hulgas välja, et Eesti lastega perede puhul napib soome keele oskusest kui ollakse Soome kolinud. Kohaliku keele oskamatus tekitab takistusi ja arusaamatusi igapäeva elus ning seega teadmatusest või mõistmatusest tulenevad probleemid, mis võivad vajada lastekaitse poolset sekkumist. Lastekaitse teravdatud tähelepanu võib pälvida ka see, et enamasti ei ole Eesti pered end viinud kurssi Soome eluoludega ning põhimõtetega. Lastekaitse poolt tuuakse seoses Eesti peredega välja veel:

Võivad tekkida probleemid, mis on seotud näiteks keele ja ajutise Soomes olemisega. Näiteks, et lapsevanem pole suutnud korraldada soovitud toetusmeetmeid lapse või pere tarvis nagu näiteks perenõustamist. Samuti asukohamaad või elukohta on vahetatud liiga sageli, et lapsel on olnud raskusi koolis käimisega. (L4)

Soovides järgnevalt teada saada, et mis on peamine erinevus Eesti ja Soome perede koostöö vahel lastekaitse pilgu läbi, siis tuleb välja, et peamine probleem on Eesti perede esialgne usaldamatus Soome lastekaitse suhtes ning ei soovita koostööd teha. Lastekaitse sõnul ei soovi Eesti pered probleeme jagada ja soovivad neid isekeskis lahendada. Lisaks tuuakse lastekaitse poolt välja, et eestlased jätavad palju rääkimata ega ei ole avatud. Esmakohtumisel ilmneb sageli, et Eesti pere on lastekaitse suhtes äärmiselt skeptiline ja salvav, kuna arvatakse, et esimese asjana soovitakse lastekaitse poolt eemaldada perest laps/lapsed. Seejuures teadmata, et tegelikult võib lastekaitse kaaluda hoopiski toetusmeetmete kasutamist perede suhtes. Soome lastekaitse sõnul:

Suuremal osal eestlastel on eelarvamused Soome lastekaitse suhtes. Tundub, et Eesti pered pelgavad, et lapsed paigutatakse kodust ära ja abisaamine on raskendatud. Soome pered võtavad abi vastu hõlpsamalt ja saavad aru, et lastekaitsest saab abi erinevate probleemide korral ning lapse kodust eemale paigutamine on viimane võimalus. Eesti peredes võidakse mõelda, et abi vastu võtmine on häbistav. Pered soovivad ise toime tulla ja neile on tähtis jätta mulje, et kõik on hästi, isegi siis kui see tegelikult nii ei ole. (L2)

Uurimuses püüti selgust saada, kas Eesti pered pöörduvad ka ise Soome lastekaitse poole abisaamiseks. Lastekaitse poolt antud vastustes selgus, et Eesti pered enamasti ei pöördu vabatahtlikult Soome lastekaitse poole vaid üritavad ise hakkama saada. „Ei, algatusi selleks tuleb mujalt kui neilt endilt: koolid, politsei“ (L3).

Soovides teada saada, mis Soome lastekaitse arvates on põhjuseks, et Eesti pered pelgavad Soome lastekaitset, toodi välja, et peamise põhjusena nähakse süüd meedial. Kuna meedia vahendusel on levitatud informatsiooni, mis lastekaitse sõnul ei vastanud tegelikkuses tõele. Samuti lisati, et põhjusena võib tuua välja erimaade sotsiaalhoolekande kultuurilise erinevuse ning sellest tulenevalt mainiti teadmatust asukohamaa sotsiaalhoolekande tööviisides. Lastekaitsega läbi viidud intervjuudest selgus, et on olnud olukordi, kus lastekaitse ja Eesti pere teevad koostööd ning saadi positiivne kogemus. Kuid on olnud ka juhtumeid, et pered, vajamata enam lastekaitsega koostööd, siiski soovivad seda jätkata, kuna see on nende jaoks mugav. Võib arvata, et see on seotud perede õpitud abitusega.

Eesti pered hindavad Soome sotsiaalhooleannet suhteliselt kõrgelt, kuid mitte alati ei teatud, milliseid teenuseid ja toetusi on võimalik perele taodelda kui selleks tekib vajadus. Samuti selgus, et valimis olnud Eesti peredel ei ole olnud isiklikku kokkupuudet Soome lastekaitsega. Seevastu Soome lastekaitse poolt antud intervjuudest on välja toodud, et aastatega on kasvanud Eesti perede klientuur Soomes.

2.5. Arutelu ja järeldused

Käesolevas peatükis tuuakse välja peamiste uurimistulemuste seisukohad ja nende seos eelpool kajastatud teooriaga. Samuti tehakse saadud tulemuste põhjal ettepanekuid Soome lastekaitsele.

Läbiviidud uuringust selgus, et eestlaste töörandest ajendatuna on kasvanud eestlaste hulk Soomes aastatega märkimisväärselt, kuna Soome on kõrgema majandustasemga riik mida kinnitavad Valge ja Sepp (Valge & Sepp, 2009, lk 39). Valimi põhjal läbiviidud uuringust selgub, et tööpuudus Eestis sai peamiseks põhjuseks, mis tingis väljarände Soome. Ahas ja Terk kinnitusel lahkutakse Eestist Soome eelkõige vabade töökohtade olemasolu tõttu (Ahas & Terk, 2017, lk 70). Samuti selgus läbiviidud uuringust, et Soome kolimisel on

lisaks tööpuudusele rolli mänginud ka palgalõhe Eesti ja Soome vahel. Wickramasinghe ja Wimalaratana (2017) on välja toonud, et immigrandil, kes on pärit madalama arengutasemega riigist ning asunud tööle kõrgema majandustasemega riiki, on võimalik teenida tehtud töö eest märgatavalt suuremat tasu kui kodumaal (Wickramasinghe & Wimalaratana, 2017, lk 21–22). Uuringust selgus, et kõrgem palk annab Soome kolinud peredele suurema majandusliku kindlustunde, kuid oluline on nende sotsialiseerumisvõime. Uuringu tulemused kinnitavad, et kohanemisel oli Eesti peredele suureks abiks lähivõrgustiku olemasolu teiste eestlaste näol Soomes. Siirto ja Katisko on maininud, et lähivõrgustiku olemasolu aitab luua turvatunnet ja sobituda paremini kohalikku kogukonda (Siirto & Katisko, 2016, lk 189–211). Selgus, et osadel valimis olnud peredel ei olnud lähivõrgustikku, kelle najale toetuda ja seetõttu tuli esmaste katsumustega toime tulla iseseisvalt ning leida informatsiooni internetist, mis tõstatas esile üha uusi küsimusi, millele vastuste saamine jäi vajaka. Samuti tõid respondendid ühtselt välja kodumaa igatsuse ja lootuse kunagi naasta tagasi Eestisse.

Hammar ja Katsiko (2016, lk 218) on välismaal sotsialiseerumisprotsessis välja toonud olulise aspektina asukohamaa keeleoskuse. Kuna asukohamaa keele oskamatus või vähene oskus pärsib asukohamaal kohanemist. Sama tunnistasid ka uuringus osalenud pered, kes omast kogemusest olid tunda saanud, et keele oskamatus põhjustas palju segadust ja mõistmatust suhtlemisel, eelkõige ametiasutustega. Intervjuude käigus peredega selgus, et kohaliku keele oskamatus muutis peaaegu võimatuks leida tööd. Perede poolt oli soome keele oskust peetud väga oluliseks, kuna sellest sõltus nii majanduslik, vaimne ja sotsiaalne toimetulek. Jasinskaja-Lahti (2010) on lisanud, et kehva sotsiokultuurse kohanemise pärast on raskendatud tööle saamine ja psühholoogiline kohanemine (Jasinskaja-Lahti, 2018, lk 10). Soome keele omandamiseks on pered osalenud soome keele kursustel, kus tutvustatakse Soome ühiskonnaelu. Uuringust selgus, et valmis osalenud pereliikmed olid Soome tööle tulnud enne, kui pered oleksid järgi kolinud ning nende keele õppimine oli enamuses iseseisva keeleõppena töö käigus. Soome keele õppevõimalus annab riiki sissetulnutele paremad võimalused igapäeva eluga toimetulekul ja kohanemisel. Anis (2008) mainib, et kohanemisel loodetakse immigrantide võimele kohaneda asukohamaa elanikega võimalikult sarnasteks (Anis, 2008, lk 30). Uuringus sai perede poolt välja toodud aspekt, et lapsed omandasid vanematest hõlpsamini soome keele oskuse ning sotsialiseerusid kiiremini kui

nende vanemad. Sama on tõdenud ka Siirto ja Hammar (2016), et laste sotsialiseerumine ja võõrkeele õpe on kiirem ja kergem võrreldes täiskasvanuga (Siirto & Hammar, 2016, lk 202).

Uuringust selgus, et Eesti pered püüavad võimalikult hästi integreeruda Soome ühiskonda, kuid soovivad säilitada oma emakeelt ja kultuuri, käies erinevatel eestlaste poolt korraldatud üritustel ja jälgides kodus meedia kanalite vahendusel elu Eestis. Tuuling (2010) sõnastab integreerumist kui lõimumisprotsessi, mis mõjutab mitut põlvkonda. Asudes võõral maal võetakse omaks selle maa keel, kultuur ning väärtused, kuid seejuures säilitatakse omaenese kodumaa keeleline kui ka kultuuriline taust (Tuuling, 2010, lk 125–126). Nagu teoorias välja toodud, on Soome keeleline ja kultuuriline taust sarnased Eestiga, seetõttu on kohanemine Soome mõnevõrra ka lihtsustatud, mida kinnitas läbiviidud uuring.

Uurimuses osalenud perede poolt toodi välja, et kõige rohkem tunti puudust Soome kolimisel informatsioonist, mis sisaldaks Soome kolimise esmaseid ja olulisemaid toiminguid, samuti vajati abi dokumentide täitmisel ja juhendamisel. Respondentide poolt toodi välja, et võiks olla võimalus osaleda tasuta infotundides, kus jagatakse teavet emakeeles, et pered saaksid ise aktiivselt osaleda ja küsimusi esitada, et saada teada oma õigustest ja kohustustest, mis annaksid neile parema võimaluse kohanemiseks Soomes.

Eesti perede kokkupuutest Soome sotsiaalhoolekandega mainiti vaid suhtlemist elukoha leidmisel. Selgus samuti, et valimis osalenud pered ei omanud isiklikku kokkupuudet Soome lastekaitsega ning ei oldud kursis, milliseid teenuseid Soome lastekaitse peredele pakub. Oli vaid meedia kuvand Soome lastekaitsetööst, mis tegelikkuses ajendas peresid ise toime tulema oma igapäeva eluga ja tekkivate probleemidega.

Uurimustulemuste analüüsi käigus selgus, et valimis osalenud Eesti peredel puudus otsene kokkupuude Soome lastekaitsetöötajatega ja lastekaitsetöoga. Lastekaitsetöö ja tegemistega oldi kursis ainult meedia vahendusel. Aga sellest olenemata perede suhtumine tundus olevat pigem positiivne ning arvati, et kui tekib vajadus pöörduda abi saamiseks lastekaitse poole siis seda tehakse. Peredel olid vähesed teadmised sotsiaalhoolekandetööst ja sealhulgas lastekaitsetööst. Uuring sai ilmetatud Soome lastekaitsetöötajate poolt. Lastekaitsega läbiviidud intervjuudest selgus, et Eesti pered

sarnanevad küllaltki palju oma probleemide poolest soomlastega, kuid erisusena toodi siiski välja, et eestlased pelgavad lastekaitse töötajaid ja pigem üritavad oma probleemidega iseseisvalt toime tulla. Lastekaitse sekkumine on võõristav ja esialgselt keeldutakse perede poolt lastekaitse töötajatega koostööd tegemast. Seega saab öelda, et uurimisküsimusele sai töö autor osalise vastuse, kuna peredel kokkupuude puudus ja nende antud vastused on pigem hinnangulised ilma reaalse kokkupuuteta.

Uurimuse tulemusena selgus, et eestlased olid kohanenud Soomes hästi, mõni isegi väga hästi. Oldi omandatud soome keel ja teadmised Soome ühiskonna elust. Probleemse kohana tõid pered välja väheste soome keele oskuse ja ebakindluse asjaajamisel. Samuti ei omandatud teadmisi Soome lastekaitse poolt pakutavatest teenustest ning võimalusest abi saada.

Uurimuse läbiviimiseks koostatud uurimisküsimused said kõik vastuse. Uuringust selgus, et peamised põhjused, mis Eesti pered kolisid Soome olid tingitud majanduslikest põhjustest, et pere finantsilist olukorda parandada. Samuti toodi välja perega seotud põhjused, mille eesmärgiks oli pere koos hoida, kuna üks vanem töötas Soomes ja pere oli Eestis, siis ei peetud seda olukorda rahuldavaks ja nii otsustati pere Soome kolida. Uurimusest tuli välja see, et Eesti pered on ajapikku eluga Soomes kohanenud ja tulevad oma igapäeva eluga toime. Uurimuse läbiviimise käigus selgus, et Soome lastekaitsetöötajad puutuvad oma töös igapäevaselt kokku Eesti peredega. Kuid valimis osalenud Eesti peredel puudus otsene kokkupuude Soome lastekaitsega, mistõttu saadi uurimusküsimusele vaid osaline vastus.

Toetudes uurimusküsimustele ja saadud vastustele, siis teeb töö autor Soome lastekaitsele soovituslikud ettepanekud, mis said perede poolt välja toodud ning lisab soovitusliku ettepaneku lapsevanematele:

- pered soovisid saada rohkem teavet Soome lastekaitse tööst ja teenustest, et raskustesse sattudes osataks abi küsida, ilma hirmu tundmata, et keegi nende perele liiga teha sooviks. Seega teeb töö autor ettepaneku Soome lastekaitsele suurendada teavitamistööd riiki sisserännanud perede hulgas, näiteks riiki sisseregistreerimisel saavad pered Soome lastekaitse infobrošüüri, kus on kirjas

Soome lastekaitse poolt pakutavad teenused ja laste õigused ja vanemate kohustused Soome riigis;

- samuti teeb töö autor soovitusliku ettepaneku, suurendada teavitustööd laste hulgas, näiteks viia koolis läbi loenguid, et lapsed oskaksid ja julgeksid vajadusel abi otsida, kui neil esineb probleeme, mille lahendamine vajab täiskasvanu abi. Samuti pakkuda 24/7 abiliinile helistamise võimalust;
- samuti peab töö autor oluliseks teha ettepaneku lapsevanematele, et võtta oma lapse/laste jaoks piisavalt aega, et olla olemas lapsele/lastele ning olla neile autoriteetne eeskuju, sest lapsed õpivad läbi eeskujude täiskasvanutelt suhtumist teistesse inimestesse ja võtavad seeläbi hoiakud edasiseks eluks. Algselt plaanis töö autor teha soovituslike ettepanekuid ainult Soome lastekaitsele, siis uurimuse käigus lähtuvalt lastekaitsega läbiviidud intervjuude põhjal otsustas töö autor teha soovitusliku ettepaneku ka perega Soome kolinud lapsevanematele.

Kuna lõputöö uurimuse lastekaitset puudutav osa jäi lapsevanemate poolt vastuseta, siis toob töö autor välja, et täpsemat uurimist vajaks perede poolsed põhjused, miks satuvad Eesti pered Soome lastekaitse klientideks.

KOKKUVÕTE

Paljud Eesti pered on kolinud Soome elama, et pakkuda perele paremat majanduslikku toimetulekut, kuna seal on palgad kõrgemad ja suuremad võimalused töö leidmiseks kui Eestis.

Lõputöö eesmärgiks on hinnata Eesti perede kohanemist ja toimetulekut igapäeva eluga Soomes, kuna teises riigis on teine kultuur ja keel ning elu uuesti alustamine ei ole seega lihtne. Samuti sooviti uurimuse tulemuste põhjal teha soovituslike ettepanekuid Soome lastekaitsele.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis ehk teoreetilises osas käsitleti tööalast väljarännet Eestist Soome ning immigrantide kohanemist uues ühiskonnas. Samuti toodi välja migratsiooni põhjused ja teooriad ning kohanemisteooriad ning seda mõjutavad tegurid. Lõputöö teises osas ehk empiirilises osas uuriti Eesti perede kohanemist ja toimetulekut Soomes. Toodi välja Eesti peredele mõeldud toetused ja teenused, mis toetavad Soomes hakkama saamist. Uurimus viidi läbi kvalitatiivsel uurimismeetodil. Valimisse kuulusid kuus Eesti perekonda ja neli Soome lastekaitsetöötajat Espoo ja Vantaa piirkonnast. Pered valiti valimisse mugavusvalimi alusel ja lastekaitsetöötajad vastavatest piirkondadest, kus valimisse kuuluvad pered elasid. Valimi tarvis koostati kaks intervjuukava. Üks inetervjuu kava peredega poolstruktureeritud intervjuu läbi viimiseks. Teine intervjuu kava Soome lastekaitsega ekspertintervjuu läbiviimiseks.

Läbi viidud uurimuse käigus said vastused uurimusküsimused, mis aitasid hinnata Eesti perede toimetulekut ja kohanemist Soomes. Uurimistulemustest selgus, et Eesti pered kolivad Soome rahalistel põhjustel, et parandada oma majanduslikku heaolu. Samuti toodi põhjusena välja perelised põhjused. Üks lapsevanematest töötas eelnevalt Soomes, seejärel otsutati pere Soome järgi kolida, et pere saaks koos olla. Lapsed pandi Soomes lasteaeda ja kooli ning omandati soome keel ja elulaad. Seejuures säilitades oma emakeel

ja kultuur. Perede kohanemine Soome on võtnud aega ja selgus, et paljustki sõltunud inimesest endast. Üldiselt hindasid pered endi kohanemist ja toimetulekut Soomes heaks. Uurimusest selgus veel, et lapsed omandavad võõrkeele kergemini kui lapsevanemad, mis kinnitab ka lõputöö teoreetilist osa. Kuna valimis olevatel peredel ei olnud kokkupuudet Soome lastekaitsega, seetõttu ei olnud võimalik välja tuua perede poolseid põhjuseid ja kogemusi Soome lastekaitsega. Ekspertintervjuudest selgub, et Soome lastekaitse puutub Eesti peredega kokku igapäevaselt. Samas tõdeb ka Soome lastekaitse, et enamus Eesti peresid suhtuvad Soome lastekaitssesse äärmise ettevaatlikusega ja pigem mittetolereerivalt, mis raskendab peredega tegemast koostööd. Lastekaitse poolt tuukase välja, et nende klientidena olevad Eesti pered on tõdenud, et alguses olid nad olnud Soome lastekaitse suhtes skeptilised. Selgub, et Eesti ja Soome pered on üldjuhul lastekaitse klientideks sarnaste probleemidega, kuid erisusena selgub, et Eesti perede vähene soome keele oskus võib põhjustada vääriti mõistmist ja ebakindlust.

Lõputöö uurimuse käigus ilmnes, et Eesti pered on Soomes kohanenud ja saavad igapäevaeluga hakkama, kuid enamasti ollakse harjunud oma muredega ise toime tulema, palumata kelleltki teiselt abi. Töös tehti soovituslikke ettepanekuid nii Soome lastekaitsele kui lapsevanematele. Töö autori arvates vastavad uurimismeetmed sobisid töö läbiviimiseks, kuid lisab, et suurema valimiga on tõenäosus, et vastused oleksid lastekaitse teemat puudutavas osas erinevad.

VIIDATUD ALLIKAD

- Ahas, R., & Terk, E. (2017). Väljapoole avatud Eesti. Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (lk 69–73). Tallinna Raamatutrükikoda.
- Anis, M. (2008). *Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat* [Sotsiaaltöö ja sisserehnanud. Lastekaitse töötajate ja klientide suhtlus ja tõlgendused]. (Doktoritöö). Loetud aadressil <https://docplayer.fi/4751467-Sosiaalityö-ja-maahanmuuttajat.html>
- Anniste, K., Pukkonen, L., & Paas, T. (2017). Towards incomplete migration: Estonian migration to Finland. *Trames*, 21(2), 97–114. <https://doi.org/10.3176/tr.2017.2.01>
- Bardy, M. (2009). Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. *Lastensuojelun yhtymässä*. [Lapsepõlv, täiskasvanuiga ja ühiskond. Lastekaitse keskmes] Loetud aadressil https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1
- Bildjuschkin, K. (2018). Kasvatus- ja pereneuvonta –tönsisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työmenetelmien määrittely [Hariduse- ja pereneustamine –töösisu, tööülesannete, eesmärkide ja töömeetodite määratlemine]. Työpaperi 20/2018. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Loetud aadressil http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136496/URN_ISBN_978-952-343-126-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Cohen, J. A., & Kassan, A. (2018). Being in Between: A Model of Cultural Identity Negotiation for Emerging Adult Immigrants. *Journal of Counseling Psychology*, 65(2), 133–154. doi:10.1037/cou0000265
- De Vroey, M. (2012). Marshall and Walras: Incompatible Bedfellows? *European Journal of the History of Economic Thought*, 19(5), 765–783. doi:10.1080/09672567.2010.540345
- ESSOTE. (2018). Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimintakäsikirja 2018 [Pere- ja sotsiaalteenuste meetmete käsiraamat 2018]. Loetud aadressil

- <https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2017/01/perhe-ja-sosiaalipalvelujen-toimintakasikirja-2018.pdf>
- Gothóni, R., & Siirto, U. (2016). *Pakolaisuudesta kotiin. Suomi muutoksen keskellä.* [Pagulusest koju. Soome muutuste keskel]. Tallinn. Printon Trükikoda
- Grönroos, G., & Hamilo, M. (2018). *Maahanmuutto. Kriitikon käsikirja* [Sisseränne. Kriitika käsiraamat]. Helsinki. Opetus- ja kulttuuriministeri.
- Häkälä, N., Hänninen, H., Miettinen, A., Röppänen, P., Viinikainen, H. (2011). *Lastensuojelun toimintaprosessit. Toimintaprosessien kuvauksia, versio 2,0.* [Lastekaiste meetmed. Tegevusprotsesside kirjeldus, version 2,0]. Sosiaalialan tietoteknologiahanke. Loetud aadressil https://thl.fi/attachments/tiedonhallinta/lastensuojelun_prosessit.pdf
- Hammer, S., & Katisko., M. (2016). *Pakolaisuudesta kotiin. Pakolaisesta täysivaltaiseksi asukkaaksi.* [Pagulusest koju. Pagulasest täisväärtuslikuks elanikuks]. (lk 213–229). Tallinn. Printon Trükikoda.
- Härmä, K., Liikanen, L. (2015). *Onnistun, opin, rohkaistun. Kielitaidon merkitys maahanmuuttajien sosiaalisissa verkostoissa.* [Õnnestun, õpin, julgustan . Keeleoskuse tähtsus sisserändajate sotsiaalses võrgustikes]. Loetud aadressil https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96570/Harma_Kati_Liikanen_Leona.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Jasinskaja-Lahti, I. (2008). Long -term immigrants adaptation: Eight- year follow- up study among immigrants from Russia and Estonia living in Finland. *International Journal of Psychology*, 2008, 43(1), 6–8.
- Jürgenson, A. (2008). Vabatahtliku ja sunniviisilise migratsiooni dihhotoomiast migratsiooni makro- ning mikroteooriate taustal. doi:10.3176/hist.2008.205
- Jürgenson, A., Kumer- Haukanõmm, K., & Tuisk, A. (2011). Vabatahtlik ja sunniviisiline ränne Eesti migratsiooniloos. *Acta Historica Tallinnensia*, 17, 3–15. doi: 10.3176/hist.2011.2.01
- Kanniainen, A. (2010). *Kansanedustajien mielipiteitä maahanmuutosta uhkana ja mahdollisuutena.* [Parlamendiliikmete arvamused sisserändest kui ohuna ja võimalusena]. Siirtolaisuusinstituutti. Loetud aadressil http://www.migrationinstitute.fi/files/a35_2010_kansanedustajien_mielipiteita_maahanmuutosta.pdf

- Kasemets, L., Asser, H., Hannust, T., & Rahnu, L. (2013). *Uusimmigrantõpilaste akadeemiline ja sotsiaalne toimetulek Eesti üldhariduskoolis*. Loetud aadressil https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/41933/Uuringuaruanne_MindPark.pdf
- Kattel, R., & Varblane, U. (2017). Eesti ettevõtete tootmis- ja innovatsioonivõrgustikud. Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (lk 91–97). Tallinna Raamtutrikikoda.
- Kela. (2019a). Elama asumine Soome või Soomest välismaale. Loetud aadressil https://www.kela.fi/documents/10180/23661953/Maasta_maahan_muutto_selko_esite_2019_viro_netti.pdf/7102d153-ed62-43b4-a408-a1172bbebde9
- Kela. (2019b). *Lastega perede toetused*. Loetud aadressil: https://www.kela.fi/documents/10180/0/Koti_ja_perhe_esite_est_Kela.pdf/0ff697ab-36cc-40e4-abba-a017173c2e87
- Kõiva, M. (2012). Adapteerumisjutud Austraalia eestlaste näitel¹. doi:10.7592/MT2012.50.koiva
- Koskela, K. (2014). *Integration Policies: Finland Country Report* Retrieved from https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/33215/INTERACT_RR_2014_29.pdf?sequence=1
- Kumer-Haukanõmm, K., & Telve, K. (2017). Eestlased Maailmas. Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (lk 74–81). Loetud aadressil https://inimareng.ee/static_assets/pdf/Eesti%20inimarengu%20aruanne%202016-17.pdf
- Kuoppala, T. & Säkkinen, S. (2011). Lastensuojelu 2010 tilastoraportti [Lastekaitse 2010 statistikaraport]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Suomen virallinen tilasto.
- Laherand, M-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: OÜ Infotruk
- Luhmann, N. (2009). Sotsiaalsed süsteemid. Tartu: Ilmamaa.
- Maasing, H., & Asari, E.-M. (2017). Rändepoliitika suundumused Euroopa Liidus ja Eestis. Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (lk 43–50). Loetud aadressil https://inimareng.ee/static_assets/pdf/Eesti%20inimarengu%20aruanne%202016-17.pdf

- Masso, M., Opermann, S. (2017). Eesti ühiskond kiirenevas ajas uuringu „Mina. Maailm. Meelida.“ 2002-2014 tulemused. Eesti ruumiline avanemine: geograafilised kontaktid, ruumi tajumine ja väljarändesooovid (lk 499–523) Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Mattila, R. (2015). *Suomessa asuvat virolaiset lapsiperheet lastensuojelun näkökulmasta* [Lastekaitsetöö Soomes elavate eesti lastega perekondadega]. Loetud aadressil <https://yhdessakoulutustakuuseen.files.wordpress.com/2015/11/tallinna-27-10-2015-riina-mattila.pdf>
- Ministry of Economic Affairs and Employment (2018). *Tere tulemast Soome*. Loetud aadressil http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161202/MEA_Eguide_27_2018_Tervetuloa_Suomeen_Viro_PDFUA.pdf
- Olwig, F., K. (2010). ‘Integration’: Migrants and Refugees between Scandinavian Welfare Societies and Family Relations, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37(2), 179-196, doi: 10.1080/1369183X.2010.521327
- Opetushallitus. (2009). *Oman kieli- Oman mieli. Opas oman äidinkielen oppimisien tukemikseen* [Oma keel- oma meel. Juhend oma emakeele õppimise toetamiseks]. Loetud aadressil https://www.oph.fi/download/121981_oma_kieli_oma_mieli_2009.pdf
- Õunapuu, L. (2015). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimusiis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool. Loetud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf
- Pajumets, M. (2017). Teadlasmobiilsuse väljakutse: kuidas “rikastada ajusid” maailmas, vältides „ajude kadu” Eesti jaoks? Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (103–110). Tallinna Raamatutrükikoda.
- PK-Yritykset ja aluepalvelut. (2012). Yrittäjyyden edellytykset ja kehitystrendit Virossa ja Suomessa [Ettevõtluse tingimused ja arengusuunad Eestis ja Soomes]. Loetud aadressil https://ek.fi/wp-content/uploads/EK_Viro_selvitys_syyskuu_2012.pdf
- Praakli, K. (2008). Eestlased ja eesti keel Soomes. Tartu Ülikool. Loetud aadressil <http://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/article/view/LV18.08/287>
- Praakli, K. (2017). Viron kieli Suomessa: ELDIA-projektin tuloksia: lyhennelmä tutkimusraportista [Eesti keel Soomes: ELDIA-projekti tulemused. Lühendatud

- uurimusraportist]. *Studies in European Language Diversity*, 29.1 Loetud aadressil https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232574/29.1_EST_FI_FIN.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Saukkonen, P. (2013). *Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot*. [Soome mitmekesisus. Vähemus- ja integratsioonipoliitika võimalused]. Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinn.
- Siirto, U., & Hammar, S. (2016). Kotouttava työ pakolaisina Suomeen muuttaneiden parissa. R. & Siirto, U. (toim), *Pakolaisuudesta kotiin* [Integreerumistöö pagulasena Soome kolinute hulgas. Pagulusest koju.]. (lk 189–211). Tallinn. Printon Trükikoda.
- Sinko, P., & Muuronen, K. (2013). *Olisko jo tekojen aika? Lastensuojelun asiakastyössä toimivien näkemyksiä lastensuojelun nykytilasta* [Kas on aeg juba tegudeks? Arvamusi Lastekaitse praeguse olukorra kohta lastekaitsetöös klientidega]. Loetud aadressil https://Iskl.fi/materiaali/lastensuojelunkeskusliitto/Olisko_jo_tekojen_aika.pdf
- Sosiaali- ja Terveysministeriö. (2013). *Lapsi- ja perhepolitiikkaa Suomessa*. [Laste- ja perepolitiika Soomes]. Esitteitä 9 (2013). Helsinki 2013. Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.
- Statistikaamet. (2019). RVR05: Välisränne riigi ja soo järgi [andmebaas]. Loetud aadressil <https://andmebaas.stat.ee/Indeks.aspx?lang=et&DataSetCode=RVR05>
- Suomen Tilastokeskus (t.i) Maahan-, maast-, ja netto muutto lähtö- maan määrään mukaan. Loetud aadressil <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/muutoliike.html>
- Sutela, H., & Larja, L. (2015). *Yli puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista muuttanut maahan perhesyistä. Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi tutkimus 2014* [Välismaal sündinute töö- ja heaoluuuring 2014]. Loetud aadressil http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-10-15_001.html
- Tartakovsky, E. (2009). Psychological Well-Being of Unaccompanied Minors: Being of Unaccompanied Minors: a Longitudinal Study of Adolescents Immigrating from Russia and Ukraine to Israel Without Parents. *Journal of Research on Adolescence*. 2009. Vol.19 Issue 2, p177-204, doi:10.1111/j.1532-7795.2009.00589.x.

- Tiit, E.-M. (2015). *Viimase veerandsajandi välisränne. Statistiline hinnang*. Eesti Statistikaamet. Loetud aadressil https://www.stat.ee/valjaanne-2015_rahvastiku-areng
- Tuomala, E. (2016). *Virolaiset maahanmuuttajat lastensuojelutarpeen arvioinnista* [Eestlastest sisserändajad lasekaitsevajaduste hindamisel]. Loetud aadressil https://www.socca.fi/files/5407/Tuomala_virolaiset_maahanmuuttajat_issuojelutarpeen_arvioinnissa_2016.pdf
- Tuuling, L. (2010). Multikultuurne kasvatus ja väärtuste kujunemine. M. Veisson (koost), *Väärtused koolieelses eas: väärtused lasteaias (lk 123–144)*. Tartu: Eesti Keele Sihtasutus.
- Tverdostup, M., & Masso, J. (2017). Välismaal töötanud noored ja nende edukus tööturul. Eesti Koostöö Kogu. *Eesti inimarengu aruanne 2016/2017* (lk 98–102). Tallinna Raamatutrükikoda.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2018). *Tervetuloa Suomeen* [Teretulemast Soome]. Sissy Oy. Loetud aadressil http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161191/TEMoppaat_16_2018_TervetuloaSuomeen_FI_PDFUA.pdf
- Valge, J. & Sepp, K. (2009). Ülemaailmastumine ja globaalprobleemid. (lk. 38–40). Tallinn: AS Koolibri.
- Valtioneuvoston kanslia, (2008). Työvoiman alueellisen liikkuvuuden esteet ja kannustimet [Tööjõu liikuvuse takistused ja stiimulid] . Yliopistopaino, Helsinki. Loetud aadressil https://vnk.fi/documents/10616/622954/J0108_Ty%C3%B6voiman_alueellisen_liikkuvuuden_esteet_ja_kannustimet.pdf/cb6feebd-ca38-4e26-a918-6d28efb9ca81?version=1.0
- Valtioneuvoston tarkastusvirasto tarkastuskeskukset 6/2012. Tuloksellisuustarkastuskertomus Lastensuojelu. Edita Prima OY. Helsinki 2012.
- Wickramasinghe, A. A. I. N., & Wimalaratana, W. (2017). International migration and migration theories. *Social Affairs: A Journal for the Social Sciences*, 1(5), 13–32.

Lisa 1. Intervjuukava Eesti peredega

Üldandmed

1. Sugu
2. Vanus
3. Haridustase
4. Hõivatus
 - a. Täiskohaga tööl
 - b. Osalise ajaga tööl
 - c. Vanema puhkusel
 - d. Töötu
 - e. Muu (mis?)
5. Kui palju teil on peres lapsi?
6. Laste vanus/ vanused
7. Kui kaua Te olete Soomes elanud?
8. Miks Teie pere otsustas Soome kolida?
9. Mis sai määravaks Teie elukoha valikul Soomes?
10. Kuidas ja kust Te saite vajaliku informatsiooni Soome kolimise kohta?
 - a. Pereliikmetelt
 - b. Sõpradelt- tuttavatelt
 - c. Interneti lehekülgedelt
 - d. Mujalt (kust?)
11. Kas Teil oli Soome tulles ees (tugivõrgustik)..., kes vajadusel olid toeks või julgustasid kohanemisel?
 - a. Pereliikmed
 - b. Sugulased
 - c. Sõbrad tuttavad

- d. Ei olnud kedagi
12. Kui suurt rolli mängib Soome ja Eesti töötasude erinevus Soome kolimisel skaalal ühest viieni, kus üks tähendab „ei ole üldse oluline“ ja viis „kõige olulisem“?
13. Kas Te oleksite perega Soome kolinud ka sel juhul kui oleksite teeninud Eestis enam- vähem samaväärset palka?
- a. Jah
- b. Ei
- c. Ei oska öelda
14. Kui Te töotate Soomes, siis kas Te teete Soomes oma erialast tööd või lepite ka madalama tasemelisema tööga?
15. Kus Te näete oma tulevikku, kas pigem
- a. Soomes
- b. Eestis
- c. Mujal maailmas
- d. Ei oska öelda
16. Kas olete kaalunud perega Eesti tagasi kolimist ja miks?
17. Kui tihti Te külastate kodumaad ja kui suurt planeerimist see Teilt nõuab?
18. Kas tajute Eestis olevate sugulaste või tuttavate poolt eelarvamusi, et Te olete nüüd Soomes nn „rikka elu peal“?

Toimetulek ja kohanemine Soome igapäevaeluga

19. Kuidas hindate oma majanduslikku toimetulekut skaalal ühest viieni, kus üks tähendab „ väga halb“ ja viis „väga hea“? Palun kommenteerige antud hinnet:
20. Kuidas hindate oma sotsiaalset toimetulekut Soome kohanemisel skaalal ühest kuni viieni, kus üks tähendab „väga kehv“ ja viis „väga hea“? Palun kommenteerige antud hinnet:

21. Kuidas hindate Soome Ühiskonna poolset suhtumist endasse/ oma peresse skaalal ühest viieni, kus üks tähendab „väga halb“ ja viis „väga hea“? Palun kommenteerige antud hinnet:
22. Kas Soome kolimine on mõjutanud Teie vaimset tervist ja mil moel?
- a. Jah
 - b. Ei
 - c. Ei oska öelda
23. Kuidas suhtusid Teie lapsed Soome kolimisse?
24. Kuidas on kujunenud nende sõbrunemine eakaaslastega?
25. Kas olete ise leidnud Soomes sõpru, häid tuttavaid kohalike elanike seast?
26. Millisel tasemel hindate tagantjärele oma soome keele oskust kui tulite Soome?
27. Kuidas hindate oma soome keele oskust praegusel hetkel?
28. Kas olete kasutanud riiki sisseerännanutele mõeldud soome keele õppe võimalusi ja mida need Teile lisaks keeleõppele veel on andnud?
29. Kas Teie lapsed käivad Soomes ...lasteaias/ koolis?
- a. Soome
 - b. Eesti
30. Kas peate vajalikuks, et Teie lapsed saavad Soomes nii soome keele õpet kui ka eesti keele õpet ja miks?
31. Kas peate vajalikuks oma keele ja kultuuri säilitamist Soomes ja miks?
32. Kuidas ja kellega Teie pere veedab vaba aega?
33. Mis rahvusest on Teie tutvusringkond ja kui tihti Te lävite?
34. Kas ja kui tihti Te puutute kokku teiste Eesti peredega?
35. Kas soovite nimetada midagi, mida sooviksite tuua välja, et kohanemine Soome oleks parem?

Kokkupuude Soome sotsiaalhoolekandega

36. Kuidas Te hindate Soome Sotsiaalhoolekande korraldust skaalal ühest viieni, kus üks tähendab „väga halb“ ja viis „väga hea“?

37. Milliseid sotsiaalhoolekande toetusi Teie pere igakuiselt saab ja kas need on piisavad Teie hinnangul?
38. Milliseid sotsiaalhoolekande teenuseid Teie pere kasutab ja kas olete Rahul nende kavaliteediga?
39. Kas julgeksite probleemi ilmnemisel pöörduda abisaamiseks Soome lastekaiste poole? Palun põhjendada oma vastust.
40. Kas Teie perel on olnud kokkupuuteid Soome lastekaitsega?
41. Kui Teie pere on Soomes kokkupuutunud Soome lastekaitsega siis miks ja kuidas olukord lahenes?
42. Kas Teil on tuttavaid peresid, kes on kokkupuutunud Soome lastekaistega ja kas Te oskate öelda mis põhjusel?
43. Mil viisil tajusite suhtlust ametiasutustega kui Soome tulite?
44. Mida Te arvate Soome lastekaiste tööst ja kuuldustest?

Lisa 2. Intervjuukava Soome lastekaitsega

1. Kus piirkonnas Te töötate lastekaiste töötajana?

Kui kaua Te olete töötanud Soome lastekaitstes?

2. Kas Eesti perede klientuur on viimaste aastatega kasvanud või kahanaenud?

3. Mis on peamised erinevused Eesti ja soome lastega perede vahel?

4. Mis on peamised põhjused, miks Eesti pered satuvad lastekaitse huviorbiiti?

5. Millisena hindate üldiselt eestlaste koostöö valmidust Soome lastekaitsega skaalal ühest viieni, kus üks tähendab „väga halb“ ja viis „väga hea“?

6. Millest tekivad Teie arvates lõhed Eesti perede ja Soome lastekaitse töös?

SUMMARY

COPING AND ADAPTATION OF ESTONIAN FAMILIES IN FINLAND

Maris Vadam

Many Estonian families have moved to live abroad over the recent years. Most Estonians have agreed to move to Finland with their family in order to improve the family's economic situation.

Finland is geographically the closest welfare state to Estonia, seemingly similar by its language and the culture. Nevertheless, adapting and starting a new life in Finland may not be easy for Estonian families as misunderstandings and problems may arise that make it difficult for Estonian families to cope and adapt. For instance, for Estonian family with children the Finnish child protection system may be alien, and, through ignorance of the families, child protection specialists can intervene in family life to provide assistance and support to a child/children and the family where necessary.

The research problem of this thesis is the social and cultural coping of the Estonian families with children in Finland. The goal is to analyze the coping of Estonian families in Finland. Based on the goal, the author of the work compiled the research questions that would help to find out the reasons for families moving to Finland, coping with everyday life, and to understand the exposure of Estonian families to the Finnish social welfare, including child protection. On the basis of the research results, suggestions were made for the Finnish child protection and the Estonian families living in Finland.

The thesis consists of the theoretical and empirical chapters. In the theoretical part, the author dealt with emigration from Estonia to Finland and the adaptation of migrants to the new society. This part also highlights the causes and theories of migration, theories of adaptation, and the factors that influence it. In the empirical part of the thesis, the support and services provided by the local governments of Espoo and Vantaa were

described, which support Estonian families in coping with everyday life, the work of the child protection in Finland was presented, and a study was carried out investigating the adaptation and coping of Estonian families in Finland.

The study was conducted using a qualitative research method. The sampling consisted of six Estonian families and four Finnish child protection specialists in Espoo and Vantaa. Families were selected on the basis of convenience sampling, and the childcare workers were from the respective regions where the families belonging to the sampling lived. For the purpose of the interviewing, two plans were prepared. One –to conduct a semi-structured interview with the families. Another interview plan –to carry out an expert interview with the Finnish child protection specialists.

The research results revealed that the Estonian families participating in the sampling moved to improve their economic situation and to keep the family together because one parent had previously worked in Finland. Encouragement for moving to Finland was given by the existence of a network of Estonians in Finland, who shared information and advice. All the families participating in the sampling adapted to the living in Finland over the years but pointed out that initially finding their place was difficult and, in some cases, they perceived a rejecting attitude. As the main problem that prevented adaptation, the respondents mentioned a lack of Finnish language skills. However, Finnish language training provided by the state and language learning on their own improved the adaptation and coping of the Estonian families in Finland. The study confirmed the theoretical hypothesis that children acquire Finnish language more easily and adapt faster than adults. In general, the families evaluated their coping and adaptation in Finland as good and were accustomed to the Finnish living arrangements. The families mentioned missing their home in Estonia and the dearest ones, but no direct plans to move back home were made.

The study showed that the families under research had no direct contact with the Finnish child protection. The families were only aware of cases, related to the Finnish child protection work transmitted through the media. According to the Finnish child protection, Estonian families are not familiar with the interference of the child protection in Finland as Estonian families want to solve problems themselves and are not eager to seek help. As the reason behind, the fact was pointed out that Finnish media is believed, even though

the media does not bring out the full truth about such cases. The study revealed that the problems faced by Estonian families are similar to those of Finnish families, though distinguished by lower Finnish language skills, which could lead to misunderstanding and misinterpretations.

The goal of the thesis was achieved through the study. The two formulated questions were answered, of which one research question did not get a complete answer as the families had no direct contact with the Finnish child protection.

To conclude with, moving to Finland for a family may cause various problems, which are generally related to insufficient language skills therefore adaptation and coping with everyday life are not easy.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maris Vadam,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Eesti perede toimetulek ja kohanemine Soomes”, mille juhendaja on Liina Käär, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

.....

21.05.2019